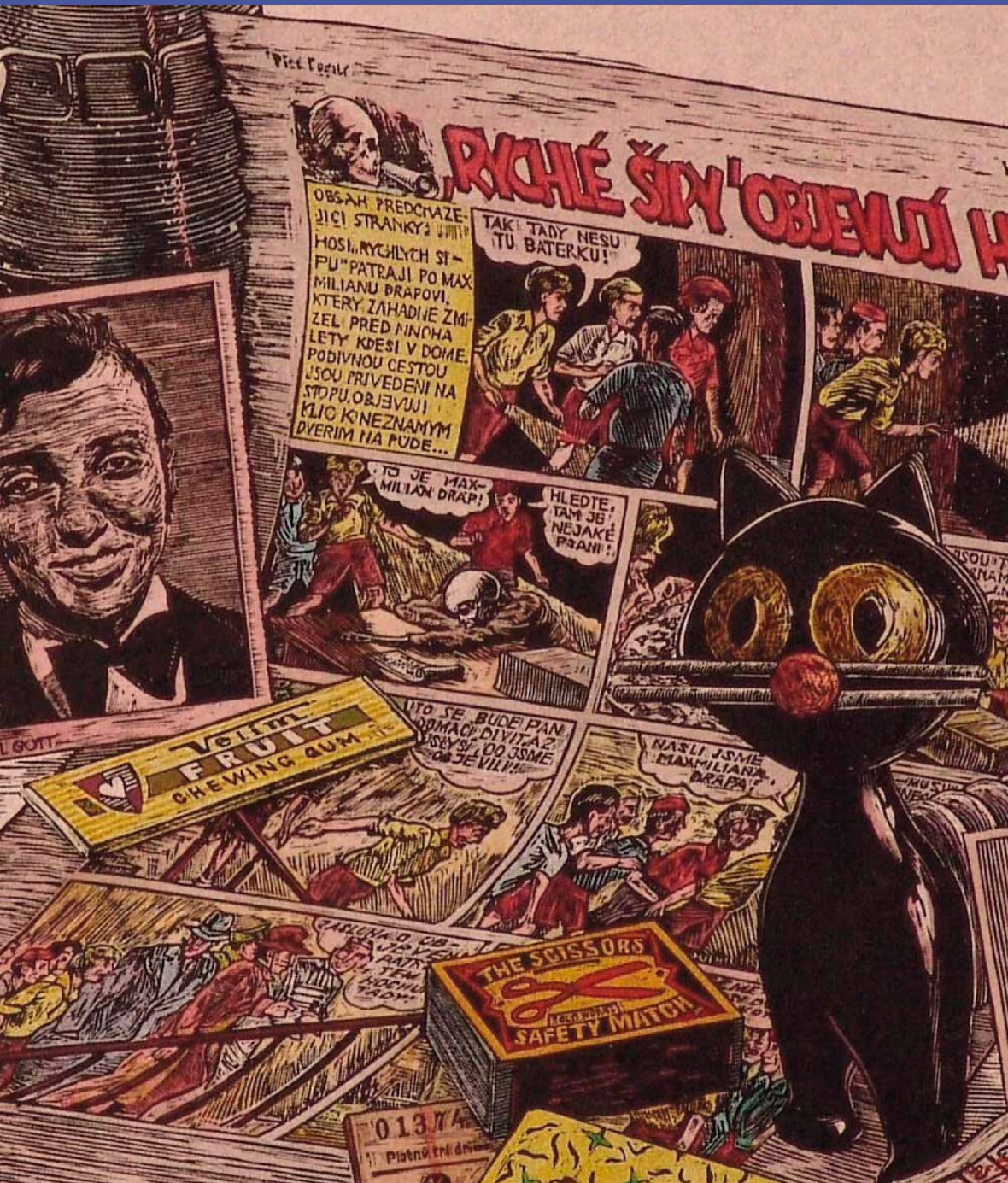

11

2011
ročník 63

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

OBSAH

- 383** Podzimní sklizeň roku 2011 v českých knihovnách
– Knihovnický happening a Týden knihoven 2011
– Knihovnická ocenění za rok 2011
– Střípky z konference Knihovny současnosti 2011
 > Lenka Šimková
– Nositelé Medaile Z. V. Tobolky 2011
– Co venkovské knihovny umějí a mohou posedmé...
 > Daniela Wimmerová
- 391** K výročí Cyrila Boudy > Jiří Mika
- 392** REGIONÁLNÍ FUNKCE V PRAXI
– Dnes se představuje kraj Hlavní město Praha
Regionální funkce v kraji Hlavní město Praha
 > Dagmar Volencová
- 396** Představujeme projekt Praha
– kreativní město literatury (UNESCO) > Jaroslav Císař
- 402** Po knihovnách Jižního Tyrolska > Blanka Konvalinková
- 405** Knihovnické zamyšlení v Brixenu > Eva Ryšavá
- 407** Vísehradská digitální parlamentní knihovna+
 > Karel Sosna
- 410** ZE ZAHRANIČÍ
Slovenská premiéra se povedla
aneb Měsíc autorského čtení > Beáta Hybáčková
- 411** ROVNÝ PŘÍSTUP
Služby knihoven znevýhodněným uživatelům
 > Eva Cerniňáková
- 415** Z KNIHOVEN...
- 417** LETEM MEDIÁLNÍM SVĚTEM KNIHOVEN
- 418** SYLVA ŠIMSOVÁ ODPOVÍDÁ Z ANGLIE
- 419** ZE SVĚTA
- 420** NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ LITERATURY
NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR
PŘEDSTAVUJEME SVÉ LOGO
Severočeská vědecká knihovna Ústí nad Labem

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace Středočeského kraje,
ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485 ISSN 0011-2321

Šéfredaktorka: Mgr. Lenka Šimková

Redaktorka: Olga Vašková

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Redakce, inzerce a objednávky na předplatné přijímá:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,

Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno,

tel.: 312 813 154 (Lenka Šimková),

312 813 138 (Olga Vašková)

e-mail: ctenar@svkkl.cz, ctenar.vaskova@svkkl.cz,

redakcectenare@centrum.cz

Redakční rada:

PhDr. Jiřina Kádernová (předsedkyně),

PhDr. Ladislav Kurka, Ing. Jiří Mika, Mgr. Petra Miturová,

PhDr. Vít Richter, Mgr. Renáta Salátová,

PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: T. A. Print, s. r. o., Opatovická 18, 110 00 Praha 1

Distribuce:

Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a.s. – drobný prodej;

MONITOR CZ, s.r.o.; SUWECO CZ s.r.o.;

B. Weleminová – PERIODIKA.

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím poštovní
přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994

Podávání novinových zásilek bylo povoleno

Českou poštou, s.p. OZSeČ Ústí nad Labem,

dne 21. 1. 1998, j.zn. P-327/98

Předplatné pro Slovensko: L. K. PERMANENT spol. s r.o.,

Hattalova č. 12, 831 03 Bratislava, tel.: 00421 249 111 203

e-mail: herslova@lkpermanent.sk

Cena jednoho čísla 1,992 EUR, roční předplatné 22,572 EUR

(dvojčíslo 2,656 EUR); cena jednoho čísla 40 Kč,

roční předplatné 460 Kč (dvojčíslo 60 Kč)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR

Knihovna 21. století

Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit publikované

materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 7. 11. 2011

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

- > SPECIAL SUBJECT: 2011 autumn harvest in Czech libraries |383
- Library happening and Libraries Week 2011
- Library awards for 2011
- Fragments from the Library of Today Conference 2011 Lenka Šimková
- Z. V. Tobolka Medal winners 2011 Aleš Brožek
- What rural libraries can do – VII Daniela Wimmerová
- > REGIONAL FUNCTIONS IN PRACTICE:
- Today we present the City of Prague region Dagmar Volencová |392
- > Presenting the Prague – UNESCO Creative City of Literature Project Jaroslav Císař |396
- > Around South Tyrolean libraries Blanka Konvalinková |402
- > Thoughts of a librarian in Brixen Eva Ryšavá |405
- > Visegrad Parliament Library + Karel Sosna |407
- > FROM ABROAD: Slovak Premier successful; or, Month of Authors' Reading Beáta Hybáčková |410
- > EQUAL ACCESS: Library services for disadvantaged users Eva Cerniňáková |411
- > From the libraries |415
- > Regular features
- > PRESENTING OUR LOGO: North Bohemian Research Library in Ústí nad Labem Miroslav Bünter

AUS DEM INHALT

- > SPEZIAL-THEMA: Herbsterte des Jahres 2011 in tschechischen Bibliotheken |383
- Bibliothekarisches Happening und eine Woche der Bibliotheken 2011
- Bibliothekarische Bewertungen für das Jahr 2011
- Fragmente aus der Konferenz Gegenwartsbibliotheken Lenka Šimková
- Träger der Z. V. Tobolka's Medaille 2011 Aleš Brožek
- Was die Landbibliotheken kennen und können für den siebten mal Daniela Wimmerová
- > REGIONALE FUNKTION IM PRAXIS: Heute stellt sich der Hauptstadtbezirk Prag vor Dagmar Volencová |392
- > Wir stellen das Projekt Prag – Die kreative Stadt der Literatur (UNESCO) Jaroslav Císař |396
- > Durch die Bibliotheken in Südtirol Blanka Konvalinková |402
- > Das Bibliothekarische Nachdenken in Brixen Eva Ryšavá |405
- > Visegrad Parlamentsbibliothek + Karel Sosna |407
- > AUS DEM AUSLAND: Slowakische Premier hat geglückt oder Monat der Autorenlesung Beáta Hybáčková |410
- > GLEICHBERECHTIGTE HANDLUNG: Bibliotheksdienste für benachteiligte Benutzer Eva Cerniňáková |411
- > Aus den Bibliotheken |415
- > Ständige Spalten
- > WIR STELLEN UNSER LOGO VOR: Nordböhmsche Wissenschaftliche Bibliothek in Ústí nad Labem Miroslav Bünter

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, postrachem každého editora tištěného periodika s přísně stanoveným výrobním harmonogramem je nedodání důležitého příspěvku, na který se čeká do poslední chvíle. O nic méně stresující bývají v naší redakci situace, kdy sestavujeme aktuální číslo, probíráme se materiály a musíme nemilosrdně vybírat, co zařadit. Takovou zkoušku nervu jsme procházeli u listopadového *Čtenáře*, neboť aktuálních knihovnických akcí, které nelze pominout, se sešlo víc než jindy. Jak známo, podzim bývá totiž v českém knihovnictví nejurodnější!

Obsah tohoto čísla je však hodně pestrý, snad si v něm najde každý z vás něco pro sebe. Seriál o regionálních funkcích se tentokrát přistavil v netypickém kraji Hlavní město Praha a je zajímavé sledovat, jak si s tímto fenoménem v Městské knihovně v Praze poradili. Další materiál, na který chci upozornit, je věnován projektu *Praha – kreativní město literatury* (UNESCO). Už nějakou dobu se o něm hovoří, jeho první viditelné výstupy se dokonce objevují na různých místech hlavního města. Bude tedy zajímavé se dozvědět, jak tento nápad vznikl, formoval se, kdo za ním stojí a co je jeho cílem.

Značný prostor si v tomto vydání vyžádaly i články o zahraničních projektech, zajímavých cestách a zkušenostech, z nichž zmíním alespoň jeden – jedinečný projekt Víšegrádské digitální parlamentní knihovny, který nemá ve světě obdoby.

Jak už jsem zmínila na začátku, největším problémem tohoto čísla byl počet stránek. A právě i kvůli jejich striktně vymezenému počtu jsme museli předčasně ukončit po dva roky vycházející rubriku *Po kom se jmenuje?* Věříme však, že se k ní časem vrátíme, protože si myslíme, že nabízí knihovnám možnost představit zajímavou formou vlastní práci, a také osobnost, jejíž jméno nesou ve svém názvu.

Dovolte mi na závěr tohoto sloupku malou připomínku: v tomto období vám budeme rozepisovat faktury na předplatné 64. ročníku *Čtenáře*. I přes nelehkou ekonomickou situaci věříme, že se v příštím roce stanete našimi čtenáři a my vám za to slibujeme, že cena předplatného se měnit nebude.

S pozdravem a přáním barevných podzimních dnů

Olga Kašková

✉ Moravská zemská knihovna v Brně zve na 10. jubilejní ročník konference **Informační gramotnost a vzdělávání: Nové technologie – nové příležitosti – nové výzvy**, která se uskuteční **23. 11. 2011** v konferenčním sále MZK. Na programu je ohlédnutí za uplynulými deseti lety v oblasti ICT ve vzdělávání, zazní shrnutí vývoje informačního i celoživotního vzdělávání v ČR během posledních let. Pozornost bude věnována také e-learningu. Chybět nebudou ani aktuality z oblasti digitalizace, e-booky a workshopy o informačních systémech ve vzdělávání vysokých škol a o možnostech sebevzdělávání.

✉ SKIP ČR, Národní archiv a Národní knihovna ČR zvou na 12. ročník konference **Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě 2011**, která proběhne v termínu **30. 11.–1. 12. 2011** v Národním archivu v Praze. Konference je věnována problematice spolupráce archivů, knihoven, muzeí, galerií a památkové péče při využívání informačních a komunikačních technologií pro ochranu a zpřístupnění kulturního dědictví. Další informace viz <http://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/12.-konference-archivy-knihovny-muzea-v-digitalnim-svete-2011>.

NEUŠLO NÁM

► Organizace NAPLE vyzvala veřejné knihovny svých členských zemí, aby se zapojily do projektu *Sesterské knihovny* (Sister Libraries). Sesterské knihovny mohou společně řešit stejný problém, mohou si vzájemně prospívat při zlepšování služeb uživatelům. Knihovna, která bude mít zájem navázat spolupráci s jinou knihovnou v zahraničí, se ohlásí kontaktní osobě ve své zemi a vyplní jednoduchý formulář. Nalezením sesterské knihovny by měly formality končit. Jestli bude spolupráce partnerských knihoven probíhat zcela volně nebo zda uzavřou smlouvu a v jakém znění, záleží již na nich. Také otázku případného řízení a financování kooperativních projektů budou knihovny řešit samy a se svými zřizovateli. Všechny potřebné informace o programu včetně textu výzvy, formulářů a seznamu kontaktních osob jsou dostupné na <http://sisterlibrariesnaple.wordpress.com/>.

Kontaktní osobou pro Česko je E. Bartůňková z Knihovnického institutu NK ČR, e-mail eva.bartunkova@nkp.cz.

Podzimní sklizeň roku 2011 v českých knihovnách

Série tradičních událostí v knihovnictví každoročně částečně ovlivňuje podobu listopadového *Čtenáře*. Proto by se dalo říci, že tematická je téměř celá první polovina jeho obsahu. Blok příspěvků, který vám přinášíme, se věnuje významným setkáním a oceněním, která již několik let doprovázejí měsíc září a říjen. Na následujících stránkách se tak „setkávají“ nejmenší knihovny s těmi největšími a významné osobnosti českého knihovnictví s neméně významnými knihovníky obecních knihoven, bez jejichž nadšení pro svoji knihovnu „by to nešlo“.

Knihovnický happening a Týden knihoven 2011

Ani v letošním roce tomu nebylo jinak a předzvěstí 15. ročníku Týdne knihoven se stal **Knihovnický happening**, který se tentokrát uskutečnil v Ostravě 30. září 2011. Záštitu nad setkáním převzala Ing. Simona

Piperková, náměstkyně primátora Statutárního města Ostravy. Knihovna města Ostravy připravila pro účastníky pestrý program, který obsahoval seznámení s kulturními památkami města a samozřejmě i s pořadatelskou knihovnou.

Průvod centrem města, zdravotní soutěžní týmů a jejich ocenění doplnilo již druhým rokem předání ceny **MARK** (Mladý/á Atraktivní Rozumný/á Knihovník/ce, též Moudrý/á Aktivní Rozkvétající Knihovník/ce). Cenu uděluje Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR s podporou developerské a stavební skupiny Skanska. Cílem je podpořit a ocenit mimořádné tvůrčí aktivity mladých pracovníků/pracovnic knihoven, případně studentů/studentek oboru ve věku do 35 let a ocenit jejich konkrétní mimořádný přínos oboru v kalendářním roce. Cenu MARK 2011 získala **Bc. Helena Selucká**, pracovnice Knihovny Jiřího Mahena v Brně, mimo jiné spoluautorka projektu *Bezbariérová knihovna.cz*. Firma Skanska dotuje tuto cenu částkou 35 000 Kč.

Při Knihovnickém happeningu nechybí samozřejmě společenský večer s rautem.

Nic tedy již nebránilo vypuknutí **Týdne knihoven 2011** ve dnech 3.–9. října s letošním mottem *15. kraj České republiky – Kraj knihoven*. V centru zájmu této celostátní akce jsou především uživatelé knihoven, ovšem doprovodné programy slouží i k nalákání ostatní veřejnosti. Své akce zaregistrovalo ve webovém formuláři 493 knihoven. Jako každoročně byla připravena řada velmi zajímavých projektů a aktivit, ke kterým se ve *Čtenáři* ještě příležitostně budeme vracet.

Mezi další společné aktivity Týdne knihoven patřilo Velké říjnové společné čtení, věnované Karlu Jaromíru Erbenovi (se začátkem dne 3. 10. 2011), a udílení cen **Knihovna roku 2011** a **Městská knihovna roku 2011**, ale těm se již věnuje následující příspěvek.

—red—

KNIOVNICKÁ OCENĚNÍ ZA ROK 2011

TÉMA SPECIÁL

V zrekonstruovaných prostorách Zrcadlové kaple pražského Klementina se 4. října 2011 sešla široká knihovnická obec a přizvaní hosté na slavnostním předávání významných knihovnických ocenění. Ceny Knihovna roku udělované od roku 2003 Ministerstvem kultury ČR v kategoriích *Základní knihovna* a *Významný počin v oblasti poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb* a ceny *Městská knihovna roku*, kterou Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR a společnost Skanska a. s. již podruhé vyznamenaly vítěze soutěže o nejlepší městskou knihovnu u nás.

KNIOVNA ROKU 2011 – kategorie Základní knihovna

Hlavní cenu (70 000 Kč a diplom) získala **MÍSTNÍ VEŘEJNÁ KNIOVNA VAVŘINEC-VESELICE** (Jihomoravský kraj), vedená knihovnicí Olgou Hájkovou (*druhá zleva*).

Knihovna působí v obci Vavřinec tvořené čtyřmi místními částmi, z nichž tři mají vlastní knihovnu. V místní části Veselice žije 272 obyvatel, z nichž více než 20 % jsou čtenáři knihovny. Přestože je knihovna vedena dobrovolnou knihovnicí, míra jejích aktivit výsoce převyšuje standard služeb poskytovaných knihovnami v tak malých obcích. Je umístěna v rekonstruované víceúčelové budově a její dispozice i vnitřní vybavení jsou mimořádně dobře architektonicky a designově řešeny. Knihovna se podílí na celém kulturním a společenském životě obce a spolupracuje při tom s občanskými sdruženími, vedením obce i jednotlivými občany; je v obci mimořádným integrujícím prvkem. Je skvělým příkladem významu knihovny pro život v malé obci.

• **Kontakt:** <http://www.knihovna-veselice.cz>; olga.hajkova@gmail.com

Zvláštní ocenění a diplom převzaly:

MÍSTNÍ KNIOVNA V MILETÍNĚ

Knihovnice Alena Erbanová
(Královéhradecký kraj)

• **Kontakt:** www.knihovnamiletin.webk.cz;
knihovna.miletin@cbox.cz

OBECNÍ KNIOVNA JAROMĚŘICE

Knihovnice Helena Vykydalová
(Pardubický kraj)

• **Kontakt:** <http://www.jaromerice.knihovna.cz>

Na udělení ceny Knihovna roku 2011 v kategorii Základní knihovna byly dále nominovány:

• **Pravdova knihovna Jarošov nad Nežárkou** vedená Milenou Kodýmovou (Jihočeský kraj, okres Jindřichův Hradec) • **Místní knihovna ve Vintřově** vedená Lýdií Krakovou (Karlovarský kraj, okres Sokolov) • **Obecní knihovna v Nové Vsi nad Nisou** vedená Barborou Edwards (Liberecký kraj, okres

Jablonec n. Nisou) • **Místní knihovna v Bolaticích** vedená Bc. Janou Štěpaníkovou (Moravskoslezský kraj, okres Opava) • **Místní knihovna v Libině** vedená Miroslavou Kunešovou (Olomoucký kraj, okres Šumperk) • **Středisková knihovna Břasy-Stupno** vedená Jaroslavou Kiršovou (Plzeňský kraj, okres Rokycany) • **Městská knihovna Nové Strašecí** vedená Jitkou Tomšů (Středočeský kraj, okres Rakovník) • **Místní knihovna ve Vědomicích** vedená Ing. Ivou Fořtovou (Ústecký kraj, okres Litoměřice) • **Místní knihovna ve Velké Losenicí** vedená Emilií Kasalovou (Kraj Vysočina, okres Žďár n. Sázavou) • **Místní knihovna ve Vlachově Lhotě** vedená Miroslavem Častulíkem (Zlínský kraj, okres Zlín) • **Knihovna U Mokřinky** vedená Dagmar Honsnejmanovou (Královéhradecký kraj, okres Rychnov nad Kněžnou).

KNIOVNA ROKU 2011 – kategorie Informační počin v poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb

Hlavní cenu (70 000 Kč a diplom) obdržela **MORAVSKÁ ZEMSKÁ KNIOVNA V BRNĚ**

za on-line zpřístupnění Mollovy sbírky a dlouhodobý rozvoj nástrojů pro prezentaci starých map, která má pro ČR význam i v mezinárodním kontextu. Sběrka map (12 000 kusů), shromážděná ve 40. a 50. letech 18. století německým diplomatem Bernardem Pavlem Mollem, se řadí mezi několik velkých historických mapových sbírek ve střední Evropě, které se dochovaly v téměř původním stavu až do současnosti. Samostatná webová prezentace sbírky podtrhuje její unikátní kompaktní charakter a odráží strukturu souboru navrženou přímo B. P. Mollem, která by v běžném on-line katalogu knihovny zcela zanikla. Díky digitalizaci celého souboru, včetně rukopisných katalogů, je umožněno propojení původních Mollových záznamů k mapám s jednotlivými díly.

• **Kontakt:** <http://mzk.cz>; ředitel Mgr. Tomáš Gec, tom.gec@gmail.com

Zvláštní ocenění a diplom získala:

REGIONÁLNÍ KNIOVNA KARVINÁ

za přestavbu ústřední budovy knihovny na společensko-kulturní centrum, jehož služby přesahují klasické pojetí veřejné knihovny.

• **Kontakt:** <http://www.rkka.cz>; ředitelka PhDr. Halina Molinová, hmolin@rkka.cz

V této kategorii byly dále nominovány:

• **Městská knihovna Horažďovice** • **Ústav vědeckých informací 1. lékařské fakulty a Všeobecné fakultní nemocnice v Praze** • **Knihovna Jiřího Mahena v Brně**, příspěvková organizace • **Městská knihovna v Kralovicích** • **Městská knihovna v Blovicích** • **Dagmar Honsnejmanová**, vedoucí Knihovny U Mokřinky v obci Mokré • **Městská knihovna Ostrov** • **Obec Ratíškovice – Obecní knihovna Ratíškovice**.

Vítězkou této soutěže se stala MĚSTSKÁ KNIHOVNA LOUNY, která kromě diplomu obdržela i částku 70 000 Kč věnovanou společností Skanska a. s.

Městská knihovna Louny se v posledních letech proměnila v multifunkční knihovnické, informační, kulturní a vzdělávací centrum Loun. V roce 2010 se přestěhovala do centra města do rekonstruovaného objektu bývalé radnice. Návštěvníci mají k dispozici studovnu, oddělení beletrie, oddělení naučné literatury, hudební oddělení a oddělení pro děti a mládež, studijní místa s připojením na internet a on-line katalogy a pobočku v Domově pro seniory. Knihovna půjčuje českou i cizojazyčnou literaturu, periodika, CD, DVD, MC a LP. Knihovna má bohatý a aktuální fond čítající 145 729 knihovních jednotek (z toho 51 546 naučné literatury, 58 128 beletrie, 12 570 CD, 1693 DVD...), má 4128 registrovaných uživatelů (z toho 1345 dětí do 15 let). Knihovnu v roce 2010 navštívilo 90 319 návštěvníků.

• **Kontakt:** <http://www.mkl.cz/knihovna>; ředitelka knihovny Mgr. Dagmar Bahnerová, bahnerova@mkl.cz

Do soutěže se přihlásilo 36 městských knihoven. Vyhodnocení soutěže proběhlo ve dvou kolech – v prvním byly knihovny hodnoceny metodou benchmarkingu. Celkem bylo hodnoceno šestnáct výkonných indikátorů, například počet nových přírůstků knihovního fondu, plocha knihovny pro veřejnost, počet registrovaných uživatelů, počet stanic připojených k internetu. Hodnocení proběhlo v šesti velikostních kategoriích měst podle počtu obyvatel.

Na prvních místech se v jednotlivých kategoriích umístily knihovny v městech:

- do 3000 obyv.: **Městská knihovna Nová Včelnice** (Jihočeský kraj);
- do 5000 obyv.: **Městská knihovna ve Velešíně** (Jihočeský kraj);
- do 10 000 obyv.: **Městská knihovna Valašské Klobouky** (Zlínský kraj);
- do 20 000 obyv.: **Městská knihovna Louny** (Ústecký kraj);
- do 40 000 obyv.: **Knihovna B. B. Buchlovana Uherské Hradiště** (Zlínský kraj);
- nad 40 000 obyv.: **Knihovna města Plzně** (Plzeňský kraj).

Více informací k pravidlům a výsledkům soutěže naleznete na <http://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/knihovnicka-cena-souteze/cena-skip-a-skanska-mestska-knihovna-roku-2011/>.

► Z tiskových materiálů sestavila **—ova—** Foto Eva Hodíková

Střípky z konference Knihovny současnosti 2011

TÉMA SPECIÁL

Tradiční téma celostátní konference KNIHOVNY SOUČASNOSTI zaměřené na vzdělávací a kulturní služby knihoven veřejnosti se každoročně přizpůsobuje aktuálnímu vývoji a novým trendům v oboru. Letošní program zdůrazňo-

val potřebu jednotného knihovního rozhraní ke vstupu do primárních či sekundárních, digitálních či digitalizovaných informačních zdrojů a posun v organizaci služeb i technologiích užívaných při jejich realizaci.

Aktuální situaci se však přizpůsobilo také prostředí konání konference, která se ve svém 19. ročníku v termínu 13.–15. září 2011 konala v Českých Budějovicích. Nutno říci, že přesun z areálu v Seči u Chrudimi, kde se setkání konalo po mnoho let, byl vnímán většinou účastníků pozitivně. Areál Jihočeské univerzity poskytl pro takto významnou akci reprezentativní zázemí s kapacitou pro 250 účastníků, která byla naplněna. Účastníci také v hojném počtu využili možnost exkurze do nové budovy Akademické knihovny.

První jednací den doprovázelo předání Medailí Z. V. Tobolky pěti osobám – ženám za rozvoj českého knihovnictví. O nových nositelkách medaile se můžete dočíst v medailoncích na následujících stránkách. Před zahájením odborného programu nechybělo rovněž přivítání ze strany organizátorů (za všechny Ing. Lea Prchalová – SDRUK ČR) a úvodní slovo MgA. Radka Zdráhala, náměstka ministra kultury. Poté již mohly následovat prezentace zahraničních hostů, kteří přijeli ze Skotska, Irska a Rakouska. Ti také na druhý den připravili pro zájemce workshopy. Celý první blok přednášek, jehož moderování se ujal Tomáš Řehák (Městská knihovna v Praze), nesl název *Trendy rozvoje veřejných knihoven I*. Prezentace jednotlivých přednášejících jsou vystaveny na stránkách <http://www.svkos.cz/sdruk/konference-knihovny-soucasnosti/2011/clanek/trendy-rozvoje-verejnych-knihoven-i/> stejně jako referáty

Blahopřání L. Zemánkové

z následujících dní. Doporučuji je k prohlédnutí, neboť zahraniční inspirace při měření úspěšnosti knihoven, v rozvojových plánech v knihovnictví či konkrétních programech a aktivitách není nikdy dost.

Společenský večer, kterým byl zakončen první den, probíhal v příjemné atmosféře a byl ozvlášť-

něn hromadnou gratulací Mgr. Ladislavě Zemánkové k významnému životnímu jubileu.

Druhý den nabídl účastníkům konference čtyři tematické bloky: *Centralizované knihovní služby, Vzdělávání uživatelů knihoven, On-line služby knihoven a digitální svět a Komunity a sociální sítě: lidé, obsah, technologie a vášně*, rozvržené v dopoledních a odpoledních cyklech. S některými konkrétními tématy jste se již mohli na stránkách *Čtenáře* setkat, např. informační vzdělávání uživatelů, aktivity projektu

Vstupní bod do knihovny

NAKLIV, Univerzita volného času v Krajské knihovně Vysočiny, Kramerius 4 a další. Z tohoto důvodu letos nevěnujeme jednotlivým sekcím tak podrobnou pozornost jako v loňském roce (*Čtenář* č. 11/2010). Dalším zajímavým příspěvkům, které na konferenci zazněly, dáme rovněž prostor v dalších číslech (projekt ANL +, nové standardy pro veřejné knihovny ad.). Kromě výše avizované webové adresy jsou některé příspěvky k dispozici též v tištěném sborníku.

Poslední den navázal koncepčně na den první. Garantem bloku *Trendy rozvoje veřejných knihoven II* byl PhDr. Vít Richter a na závěr čekala posluchače série zajímavých témat od tendencí v meziknihovních výpůjčních službách přes chystanou novelu autorského zákona až po čtení v době digitální.

Letošní ročník konference tak opět nabídl mnoho zajímavých námětů, informoval o aktuálním dění v oboru a nastínil další možné cesty vývoje prostřednictvím jednotlivých projektů či ucelených koncepcí. Klíčová slova, která prostoupila jednotlivá témata, by se dala shrnout do zkratky 3K: „knihovny – kooperace – koordinace“.

Text a foto **LENKA ŠIMKOVÁ** ► ctenar@svkkl.cz

Nositelé Medaile Z. V. Tobolky 2011

TÉMA SPECIÁL

Udělování Medailí Z. V. Tobolky na konferenci Knihovny současnosti 2011 v Českých Budějovicích mělo podobný scénář jako v předchozích letech v Seči. Autor těchto řádků nejprve seznámil přítomné se způsobem výběru nominací v letošním roce a poté pozval na pódium předsedkyni Sdružení knihoven ČR Ing. Leu Prchalovou a předsedkyni správní rady Nadace knihoven ČR PhDr. Jiřinu Kádnerovou. Ty předaly za přítomnosti náměstka ministra kultury MgA. Radka Zdráhala medaile třem novým nositelkám této ceny. Předsedkyni SDRUK nato vystřídala místopředsedkyně Mgr. Eva Svobodová, aby se udělující mohla stát oceňovanou. Poslední pátá medaile putuje do Olomouce, kde ji při vhodné příležitosti převezme RNDr. Danuše Lošťáková.

Mgr. ZDEŇKA DOHNÁLKOVÁ absolvovala v roce 1974 Střední knihovnickou školu v Praze a v roce 1996 obor knihovnictví-informatika na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Od roku 1996 působí na Masarykově univerzitě v Brně (knihovna katedry anglistiky FF, vedoucí knihovny PF, vedoucí knihovny PřF). Od roku 2007 je vedoucí Knihovny univerzitního kampusu v Brně – Bohunicích. Zaměřuje se na problematiku informačního vzdělávání a podpory vědecké práce, výstavby a provozu vysokoškolských knihoven, informačních zdrojů, benchmarkingu (Knihovna univerzitního kampusu MU se v roce 2010 jako první česká knihovna zapojila do německého projektu BIX). Aktivně působí v Asociaci vysokoškolských knihoven a ve Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR.

Mgr. MARIE KOLDOVÁ absolvovala obor archivnictví na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně a v roce 1982 nastoupila do Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích, kde působí dosud. Pracovala na různých pozicích v oddělení doplňování a zpracování knihovních fondů, dnes je vedoucí oddělení doplňování a zpracování knih a map se specializací na věcné zpracování. Je uznávanou odbornicí v oblasti katalogizace a tvorby regionálních autorit. Zabývá se studiem a akvizicí umělecké knižní vazby. Pro Jihočeskou vědeckou knihovnu získala unikátní sbírky knižních vazeb. Spolupracuje s dalšími institucemi na přípravách výstav uměleckých knižních vazeb.

PhDr. EVA LESENKOVÁ, Ph.D., absolvovala středoškolská, vysokoškolská a postgraduální knihovnická studia na knihovnické škole a Filozofické fakultě UK v Praze. V letech 1966–7 pracovala ve Státní knihovně ČSSR, poté do roku 2009 působila v úseku knihovnicko-informačních služeb Institutu postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví (IPVZ), kde řídila Oddělení vědeckých informací. Zasloužila se o vybudování moderní informační služby pro postgraduální vzdělávání a jako pedagog o udržení kontinuity informačního vzdělávání zdravotníků a lékařských knihovníků. Od roku 2010 pracuje v Národní lékařské knihovně a jako vysokoškolský pedagog. Patří k zakládajícím členům Konzultační skupiny pro rozvoj regionálních center zdravotnických knihoven v ČR při NLK.

RNDr. DANUŠE LOŠŤÁKOVÁ vystudovala Univerzitu Palackého v Olomouci, obor jemná mechanika a optika, pracovala nejdříve v oblasti vývoje optických soustav a potom jako programátorka. V roce 1992 nastoupila do Informačního centra Univerzity Palackého v Olomouci s úkolem zavést automatizaci do knihoven. Po dvou letech se stala vedoucí oddělení automatizace a v roce 2000 byla jmenována ředitelkou Knihovny UP. Během působení v této knihovně se podílela na vybudování souborného katalogu a zasloužila se o vytvoření ústřední knihovny v historické tereziánské zbrojnici, která se stala servisním centrem pro fakultní knihovny, jenž jsou součástí Knihovny UP. V roce 2001 stála u zrodu celostátní konference *Knihovna a architektura* a každý druhý rok ji organizuje.

Ing. LEA PRCHALOVÁ vystudovala Vysokou školu báňskou v Ostravě, obor systémové inženýrství. Od roku 1982 je zaměstnána v Moravskoslezské vědecké knihovně v Ostravě. V ní zastávala funkci vedoucího odborného pracovníka oddělení výzkumu a automatizace do července roku 1995. Následně byla jmenována ředitelkou MSVK. Po celou dobu své knihovnické činnosti pracovala v komisích a sdruženích, např. jako členka předsednictva Ústřední knihovnické rady (poradní orgán MK), od roku 1995 do 2009 byla členkou Rady Sdružení knihoven České republiky, od roku 2010 je předsedkyní SDRUK. Díky mimořádné iniciativě a zájmu o záchranu písemných dokumentů Moravskoslezského kraje prosadila ve skromných podmínkách vznik Digitální knihovny Moravskoslezského kraje.

(abr) Foto archiv oceněných osob

Co venkovské knihovny umějí a mohou posedmé...

TÉMA SPECIÁL

Knihovníci obecních knihoven z celé České republiky měli opět po roce příležitost setkat se na Moravě. Hostitelkami sedmého ročníku akce *Co venkovské knihovny umějí a mohou*, která se uskutečnila ve dnech 22.–24. září 2011, byly letos ICT a Knihovna v Protivanově (Knihovna roku 2009) a Městská knihovna v Prostějově. Spolupředatelem byl Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR (Sekce veřejných knihoven). Finančně akci již tradičně podpořilo Ministerstvo kultury ČR.

První den se knihovníci sjeli do Prostějova a stali se svědky slavnostního (pro odbornou veřejnost) otevření městské knihovny po rekonstrukci. Měli tak hned v úvodu možnost poznat, kromě zástupců Města Prostějov (starosty Miroslava Pištěka a místostarostky Mgr. Ivany Hemernové), ředitele prostějovské knihovny Mgr. Aleše Procházkou, který byl příjemným průvodcem, a další čelné představitele moravských knihoven (např. Ing. L. Nivnickou, PaedDr. V. Rašku, Ing. P. Cimbálníka a další profesionální knihovníky). Exkurze po nově

zrekonstruovaných prostorách knihovny vzbudila oprávněné nadšení. Všichni přáli svým prostějovským kolegům a kolegyním, aby se jim zde dobře pracovalo.

Když se počátkem daného týdne změnilo počasí na deštivé a studené, naskočila organizátorům letošního setkání nejedna vráska. Vždyť pěkné počasí zaručuje 75 % úspěchu každé akce. „Mokrý varianta“, i když je sebelépe připravena, znamená přece jen jistý ústupek z původních plánů... Počasí ale začalo být účastníkům nakloněno, a tak plánovaná procházka

Účastníci letošního setkání

Prostějovem byla velmi příjemným zážitkem. Mgr. Jana Slezáková poutavě a zasvěceně představila nejhezčí části města. Návštěva secesního komplexu Národního domu byla umocněna krátkou hudební ukázkou ze zkoušky Jiřího Pavlici a Hradišťanu (bonus mimo program). Dalším neotřelým a zajímavým kulturním zážitkem byla návštěva Divadla Point. Zde se knihovníci opět setkali s Alešem Procházkou, tentokrát ovšem v roli principála. Herci studentského divadla předvedli svůj pohled na prostějovského rodáka, básníka Jiřího Wolkeru. Představení *Nahý Wolker* bylo příjemným osvěžením a vzpomínkou na mládí všeobecně uznávaného básníka.

Následoval hromadný přesun do Protivanova. Na návsi před knihovnou čekalo na hosty překvapení – byli uvítáni panem starostou a představiteli obce chlebem a solí, slivovici a veselou hudbou místní dechové kapely. Večerní program byl zaměřen na vzájemné poznávání. Nejdříve se knihovníci představili Protivanovským, potom starosta Karel Trnečka všechny virtuálně provedl obcí a na závěr knihovnice Kateřina Trundová popovídala o činnosti knihovny a také předvedla malou ukázkou „libozvučné horáčtiny“. *Malý slovníček horáčtiny*, který lze získat v knihovně, posloužil k přeložení textu do běžné češtiny. Nechybělo ani DVD ze setkání v Pavlovicích u Přerova (rok 2010), které tradičně uvedl kolega Miroslav Bláha. Pamětní listy a DVD obdrželi všichni, kteří se tohoto setkání zúčastnili.

Druhý den byl zahájen exkurzí do protivanovské knihovny. Dopolední program probíhal v tělocvičně základní školy. Zájem byl veliký, sjeli se také knihovníci ze širokého okolí (cca 150 knihovníků a starostů). Zahájení patřilo

protivanovským dětem – nejprve těm z mateřské školy a potom členům tanečního kroužku. Obě vystoupení byla zdařilá a příjemná. Následoval odborný program na téma *Knihovna a informační centrum obce*. K menšímu problému došlo, když se nečekaně omluvila Mgr. Miroslava Střelcová, která měla ve svém vystoupení seznámit s danou problematikou a hlavně se získanými zkušenostmi ze spolupráce TIC a Městské

knihovny v Lipníku nad Bečvou. Situace byla zachráněna předvedením starší prezentace ze semináře *Knihovny a I*. Omluvili se i zástupci Spolku pro obnovu venkova. Dále již probíhalo vše podle plánu. Ukázkou praktické činnosti knihovny byla prezentace Mgr. Mileny Kodýmové z Pravdovy knihovny v Jarošově nad Nežárkou. Při vystoupení Mgr. Ladislavy Zemánkové měli knihovníci možnost seznámit se s aktualizovanými standardy knihovnických služeb. Mgr. Roman Giebisch, výkonný tajemník SKIP, přiblížil aktuální otázky spolkového i knihovnického života. Závěr dopoledne patřil Ing. Janě Krejčí z Obecní knihovny v Petrůvkách (Knihovna roku 2010). Ve svém příspěvku ukázala „jak to dělají u nich v Petrůvkách“, a na závěr všechny pozvala na setkání v příštím roce, kdy budou knihovnický hostit. Na výzvěďách v Protivanově ji doprovázel nejen místostarosta Ing. Jaroslav Novotný, ale také kolegyně z Městské knihovny v Třebíči (knihovna pověřená výkonem RF, která má ve své péči také knihovnu v Petrůvkách). Pečlivě monitorovali celý průběh akce...

Jak již bylo řečeno, počasí nám přálo, a tak byla odpolední vycházka po okolí příjemným zpestřením. Prvním cílem bylo keltské oppidum v Malém Hradisku. O zajímavé historii místa a archeologickém výzkumu, který zde před časem proběhl, velmi fundovaně a zajímavě pohovořila archeoložka Mgr. Blanka Veselá z Muzea Prostějovska v Prostějově. Další zastavení patřilo návštěvě Michala Patakiho, řezbáře z Malého Hradiska. Jeho dřevěný betlém obsahuje na 133 postavíček lidí a 80 zvířátek vyřezaných z lipového dřeva. Výprava za poznáním Protivanova a okolí skončila v místním kostele Narození Panny Marie, který pro-

šel nedávno rekonstruován. Bylo příjemné chvíli usednout a popřemýšlet, zvláště, když na varhany hrál Zdeněk Pavlů (bratr naší hostitelky K. Trundové). Všechny účastníky také okouznil mladý farář P. Zdeněk Fučík, a velmi ochotně si zakoupili „protivanovské oplatky“, čímž také malou částkou přispěli na probíhající rekonstrukci fary. Čas letěl jako splašený a byl tu společenský večer. Hudbou zpříjemnila toto posezení skupina Tamdem. Nikdo nezahálel, probíhala soutěž – kdo nejlépe vyzdobí plátěnou tašku (vyhrál pan starosta Trnečka), tančilo se, zpívalo a samozřejmě se ochutnávalo „krajové speciality“.

Poslední den byl věnován poznávání regionu. Na první zastávce v Čechách pod Kosířem čekal kolega Mgr. Tomáš Štefek, aby všechny zavedl do „podivného království starých kočárů“. Návštěva Muzea kočárů (Muzeum historických kočárů jako most, který propojuje minulost se současností a otevírá naše duše) a hlavně setkání s restaurátorem Václavem Obrem patřilo k nejsilnějším zážitkům. Potkat se s člo-

věkem, jenž je plně oddán svému koníčku, který se časem proměnil v životní poslání – to je věc každému knihovníkovi blízká a známá. Jen ubíhající čas donutil účastníky pokračovat v cestě. Poslední zastávkou byla Knihovna města Olomouce. Vlidná péče olomouckých kolegyně byla tou definitivní, nádhernou tečkou za letošním setkáním...

Ani letos se nezapomnělo na ty, kteří s námi pravidelně jezdí a tentokrát přijet nemohli. Výše zmíněné pamětní listy a DVD jim budou zaslány. Těm, kteří bydlí na trase, je manželé Bláhovi zavezou již tradičně osobně.

Nakonec už zbývá jen poděkovat všem, kteří se podíleli na zdárném průběhu sedmého setkání *Co venkovské knihovny umějí a mohou*, a všem zájemcům doporučit, aby si v kalendáři zaškrtnuli datum **13.–15. 9. 2012**, kdy se sejdem v Petrůvkách a poznáme krásy Třebíčska. Vzhledem k stále vzrůstajícímu zájmu je třeba neváhat a přihlásit se včas!

DANIELA WIMMEROVÁ > Wimmerova.D@seznam.cz

K výročí Cyrila Boudy

Jméno malíře a grafika Cyrila Boudy není třeba knihovníkům příliš představovat. Knihy s jeho ilustracemi a obálkami by tvořily dlouhou řadu. Připomeňme třeba jen Čapkovu *Knihu apokryfů*, Andersenovy pohádky nebo tituly z edice Slunovrat.

Cyrl Bouda se narodil před sto deseti roky, 14. listopadu 1901 v Kladně. V tomto městě žil sice jen několik málo let, nicméně vztah k němu si uchoval po celý život. Dosvědčují to kladenské motivy v jeho tvorbě nebo spolupráce s kladenským tiskařem a vydavatelem bibliofilii Josefem Ciprou.

K výročí Boudova narození připravila Středočeská vědecká knihovna v Kladně výstavu (trvá do 29. 11. 2011), na které představuje jeho méně známé práce vztahující se ke knize. Kromě bibliofilii a exlibris jsou to třeba dedikace a knižní značky kreslené přímo do knih. Možná poprvé se vystavují knižní vazby, které pro bibliofilskou edici Hyperion podle Boudova návrhu prováděl knihař Antonín Tvrdý. Všechny exponáty pocházejí ze sbírky kladenského sběratele a Boudova přítele Jaroslava Pergla.

Celokožená vazba *Ohlasu písní českých F. L. Čelakovského* (Hyperion, sv. 28, 1926)

Celokožená vazba *Máchova Kata* (Hyperion, sv. 27, 1926)

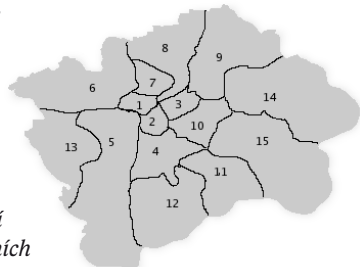
JIŘÍ MIKA

DNES SE PŘEDSTAVUJE

KRAJ HLAVNÍ MĚSTO PRAHA

Praha je hlavní a současně největší město České republiky a 14. největší město Evropské unie. Leží mírně na sever od středu Čech na řece Vltavě v nadmořské výšce maximálně 399 metrů, uvnitř Středočeského kraje, jehož je správním centrem, ale jako samostatný kraj není jeho součástí. Tvoří politické, hospodářské, vědecko-výzkumné a kulturní centrum státu s bohatým historickým a kulturním dědictvím. Rozkládá se na území téměř pět set kilometrů čtverečních, je složené z 22 správních obvodů a 112 katastrálních území.

Do dnešní podoby se Praha vyvíjela jedenáct století. Coby historická metropole Čech byla v minulosti sídelním městem českých knížat a králů, římsko-německých císařů a hlavním městem Československa. V současnosti tu žije přibližně 1 300 000 obyvatel.

Regionální funkce v kraji Hlavní město Praha

Městská knihovna v Praze (MKP) si stejně jako všechny ostatní krajské a pověřené knihovny v příštím roce připomene deset let od poskytování a plnění regionálních funkcí, jak jí ukládá zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon) a v souladu s Programem podpory zajištění regionálních funkcí knihoven. Regionální knihovnické služby v Praze navazují na poměrně dlouhou tradici, neboť vzájemná spolupráce pražských veřejných knihoven a metodická a odborná pomoc MKP ostatním veřejným knihovnám se datuje od konce šedesátých let 20. století, kdy byly k Praze připojeny další obce se samostatnými veřejnými knihovnami.

Kraj Hlavní město Praha (dále kraj Praha) má svá výrazná specifika, i pokud jde o místní veřejné knihovny, tzn. základní knihovny ve smyslu paragrafů 3 a 12 zákona č. 257/2011 Sb., kterých se plnění regionální funkce ze strany MKP týká. Oproti jiným krajům se situace liší v tom, že veřejné knihovnické a informační služby poskytuje jednak Městská knihovna v Praze se sítí svých 42 pobo-

ček, 39 místních veřejných knihoven (základních) a další specializované knihovny.

Zřizovatelem Městské knihovny v Praze – obecní i krajské zároveň – je Hlavní město Praha, tj. současně kraj Praha, což je stěžejní kompetenční odlišnost oproti ostatním krajským knihovnám, které jsou zřizovány krajem, přestože někde plní i funkci městské knihovny. Ostatní základní pražské veřejné knihovny jsou knihovnami jediné obce kraje. V kraji Praha chybí mezičlánek běžný v ostatních krajích, tedy knihovna pověřená výkonem regionálních funkcí (všech nebo jen některých) v určitém regionu menším než kraj. Jedná se o městské, dříve bývalé okresní knihovny. V Praze můžeme hovořit o přímém vztahu krajské knihovny k základním knihovnám, místním veřejným knihovnám, které jsou příjemci regionálních služeb.

Městská knihovna v Praze začala od ledna 2002 plnit regionální funkci pro 37 místních veřejných knihoven (MVK), z toho bylo 20 profesionalizovaných, 17 s dobrovolným pracovníkem. V současné době obsluhuje 39 MVK (21 knihoven profesionalizovaných, 17 s dobrovolným pracovníkem a Knihovnu

Infocentrum s knihovnou MČ Praha-Kolovraty (budova)

Cesty domů, veřejnou knihovnu s knihovním fondem zaměřeným na oblast hospicové péče a paliativní medicíny, o kterou „pečujeme“ od roku 2006). Všechny námi obsluhované knihovny jsou zaevidovány u Ministerstva kultury ČR jako knihovny základní a jsou zřizovány jednotlivými městskými částmi hlavního města Prahy a hospicovým občanským sdružením Cesta domů.

Městská knihovna v Praze pomáhá místním veřejným knihovnám především:

- v zajištění a udržení dostupnosti veřejných knihovnických a informačních služeb ve všech částech hl. města Prahy, dosažení srovnatelných standardů v těchto službách jak mezi místními knihovnami jednotlivých pražských městských částí, tak mezi nimi a knihovní sítí MKP;
- v efektivním využívání veřejných finančních prostředků účelnou koordinací v knihovnických službách i v odborné činnosti;
- v technologickém rozvoji v souladu s informačními potřebami uživatelů knihoven, tj. průběžně pomáhá k jejich přeměně v moderní knihovny se standardy služeb na úrovni automatizovaných poboček MKP;
- v kvalifikačním rozvoji pracovníků pomocí programů celoživotního vzdělávání knihovníků, jde především o kurzy informačních a komunikačních technologií (základní počítačová gramotnost), rekvalifikační knihovnické kurzy v Národní knihovně ČR, o semináře a přednášky; nedílnou součástí jsou také odborné exkurze do vybraných pražských místních knihoven a do poboček MKP i do podnětných knihoven mimopražských;
- při průběžné aktualizaci knihovního fondu, zejména při přechodu místních knihoven na automatizovaný provoz knihovnických agend;

- při zpracování statistiky jejich knihovnické činnosti, každoročně sumarizuje krajskou statistiku knihovnických činností pro účely statistických zjišťování v resortu Ministerstva kultury ČR, zajišťuje metodickou pomoc při zpracování ročního výkazu a následně místní knihovny informuje o výsledcích statistického šetření;
- vytváří pro ně výměnné soubory knihovních fondů, zajišťuje jejich cirkulaci a distribuci.

Místním veřejným knihovnám na území kraje Praha poskytuje MKP tyto činnosti a služby:

1. Poradenská a konzultační činnost, plány, rozbor;
2. Statistika knihovnických činností;
3. Vzdělávání knihovníků, semináře a porady;
4. Tvorba výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce;
5. Pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů;
6. Pomoc při zpracování knihovních fondů pořizovaných z prostředků obce;
7. Projekt přebudování jedné místní veřejné knihovny na vzorovou moderní knihovnu se standardy služeb na obdobné úrovni jako automatizované pobočky MKP.

1. Poradenská a konzultační činnost, plány, rozbor

Obsluhovaným knihovnám poskytujeme poradenskou a konzultační činnost, zejména z oblasti veřejného knihovnictví, statistiky knihovnických činností, metodicky pomáháme při revizi a aktualizaci knihovních fondů, poskytujeme rovněž konzultace k problematice automatizování knihovnických agend, modernizaci a celkové či interiérové rekonstrukci knihoven. Při metodických návštěvách si průběžně mapujeme technické podmínky základních knihoven a naší prioritou je, aby celá síť profesionalizovaných místních knihoven měla plně automatizovaný provoz a nabízela kvalitní knihovnické a informační služby, což se nám, věříme, podaří do konce roku 2011 naplnit. V síti obsluhovaných knihoven je v současné době celkem 26 místních knihoven s plně automatizovaným provozem (z toho je 20 profesionalizovaných, pět s dobrovolným pracovníkem a Knihovna Cesty domů). Ve třech obsluhovaných knihovnách probíhá příprava na automatizovaný provoz (v jedné profesionalizované a ve dvou s dobrovolným pracovníkem).

Jednou ročně pořádáme pro knihovníky pražských místních knihoven setkání s pracovníky MKP,

kteří s nimi v rámci plnění regionální funkce spolupracují a podílejí se na zajišťování konkrétních služeb. Prostřednictvím elektronických prezentací se knihovníci mají možnost seznámit např. s nově zrekonstruovanými knihovnami nebo s akcemi, které knihovny uskutečňují v rámci kulturně-výchovné činnosti, dále s činnostmi a službami poskytovanými MKP obsluhovaným knihovnám za uplynulé období od ledna do listopadu, podrobně pak s problematikou statistiky a jejího vykazování (roční výkaz o knihovně) a s výměnnými knihovními fondy a jejich využíváním.

Interiér Infocentra s knihovnou MČ Praha-Kolovraty

Foto Blanka Oujezdská

2. Statistika knihovnických činností

Městská knihovna v Praze za 39 obsluhovaných místních knihoven každoročně shromažďuje, kontroluje a sumarizuje Roční výkaz o knihovně [výkazy KULT (MK) V 12-01] pro Národní informační a poradenské středisko pro místní kulturu (NIPOS). V rámci metodické pomoci při zpracování ročního výkazu o knihovně je pro obsluhované knihovny vytvořena instrukce s pokyny pro správné vyplnění ročních statistických výkazů knihovnické činnosti a podle potřeby nabízeny konzultace. Zpracovaná a sumarizovaná data jsou knihovnám poskytnuta.

3. Vzdělávání knihovníků, semináře a porady

Pracovníkům místních veřejných knihoven každoročně nabízíme školení zaměřená na rozvoj kvalifikace v oblasti práce s informačními a komunikačními technologiemi. Kurzy základní počítačové gramotnosti jsou hrazeny z finančních prostředků programu VISK 2. Kromě těchto kurzů zveme kolegy rovněž na odborné knihovnické přednášky, semináře a dílny.

Speciálně pro knihovníky obsluhovaných knihoven jsme připravili knihařský seminář a konzultace k automatizovanému knihovnímu systému Clavius. Pravidelně se jeden až dva kolegové z místních knihoven účastní rekvalifikačního kurzu v Národní knihovně ČR, který vždy úspěšně absolvují.

V letech 2002 až 2010 se uskutečnilo celkem 60 odborných exkurzí pro naše zaměstnance i pro kolegy z místních knihoven do nově vybudovaných či rekonstruovaných knihoven v České republice i v síti MKP, ale pravidelně představujeme také zdařilé projekty místních knihoven v regionu Praha, na kterých jsme se také podíleli (metodická pomoc a konzultace, zajištění automatizovaného provozu a výpočetní techniky).

4. Tvorba výměnných knihovnických souborů, jejich cirkulace a distribuce

V pololetí roku 2003 bylo rozhodnuto, že MKP začne obsluhovaným knihovnám poskytovat výměnné soubory knih – novou službu v rámci plnění regionálních funkcí – a bude postupně budovat výměnný cirkulační knihovní fond. Vzhledem k tomu, že se jednalo o zcela novou službu v rámci MKP, bylo zapotřebí zajistit ji materiálně, personálně i metodicky. K funkčnímu provozu této služby bylo třeba zorientovat se v problematice, vytvořit metodiku výpůjček (vlastní program pro evidenci výpůjček a knihovního fondu), začít s akvizicí výměnného knihovního fondu a navázat spolupráci s místními knihovnami.

Výběr titulů pro výměnné soubory je průběžně konzultován s knihovníky jednotlivých místních knihoven, neboť oni znají nejlépe požadavky svých čtenářů. Knihovní fond se za osm let jeho budování rozrostl na více než 11 000 svazků, tudíž i jednotlivé výměnné soubory standardně obsahují několik set titulů. Knihovnám se cirkulační soubor půjčuje na půl roku (s možností prodloužení vybraných titulů). Kolegové z místních knihoven si většinou jezdí knihy vybírat přímo na pracoviště v Praze-Hostivaři, kde se agendě spojené s výměnnými soubory věnuje jeden pracovník na poloviční úvazek. Distribuce výměnných souborů je zajišťována služebními auty MKP. Obsluhované knihovny tuto službu přijímají a hodnotí velmi pozitivně, neboť tímto způsobem mohou svým čtenářům a návštěvníkům nabídnout další tituly kvalitní beletrie a naučné literatury.

5. Pomoc při revizi a aktualizaci knihovnických fondů

Během přípravy na automatizovaný provoz veřejné knihovny se zároveň provádí revize i aktualizace knihovního fondu (vyřazují se především opotřebované a zastaralé knihovní jednotky). Při aktualizaci knihovního fondu pomáhají odborní pracovníci MKP (metodik pro regionální funkce a další pověřený pracovník).

6. Pomoc při zpracování knihovnických fondů pořízených z prostředků obce

Knihovní fond pořízený z prostředků jednotlivých obcí (městských částí), zřizovatelů místních veřejných knihoven, Městská knihovna obsluhovaným knihovnám nezpracovává, místní knihovny si nakupují i zpracovávají knihovní fond samy. Naši odborní pracovníci z oddělení jmenného a věcného zpracování se metodicky podílejí na zajištění kvalitního zpracování knihovního fondu (katalogizace, metodická činnost, lektorování) a každý měsíc připravují pro obsluhované knihovny přehledy aktuální knižní produkce – Novinky naučné literatury a Novinky beletrie pořízené do fondu MKP (včetně anotací a lektorských posudků).

„Novinky“ umožňují kolegům lepší orientaci při vlastní akvizici nových knižních titulů a jsou všem 39 obsluhovaným knihovnám zasílány ve formě přílohy elektronické pošty a knihovny mohou s poskytnutými přehledy v textovém editoru dále pracovat a využívat je při vlastní akvizici nových knižních titulů.

7. Projekt přebudování jedné místní veřejné knihovny na vzorovou moderní knihovnu se standardy služeb na obdobné úrovni jako automatizované pobočky MKP

V začátcích našeho plnění regionální funkce jsme stáli před otázkou, jak nejlépe využít finanční prostředky a zároveň účinně napomoci rozvoji pražských místních knihoven. Rozhodli jsme se, že věnujeme zvýšenou pozornost automatizaci knihovnických agend a výpůjčních procesů. Pouze největší z obsluhovaných místních knihoven (např. Knihovna na Vinohradech, Husova knihovna v Modřanech, Místní knihovna Zbraslav) byly v roce 2002 automatizované a pracovaly v automatizovaném knihovním systému LANius. Od roku 2003 jsme začali, nejdříve knihovnám profesionalizovaným, pořizovat automatizovaný knihovní systém

Clavius – většinou tzv. doporučený balíček a postupně i další potřebné moduly. V letech 2002 až 2010 jsme vybavili výpočetní technikou (služební počítače a internetová stanice pro veřejnost), tiskárnami a snímači čárových kódů celkem 21 místních veřejných knihoven, z toho 16 profesionalizovaných a pět s dobrovolným knihovníkem.

Regionální funkce a jejich náplň významně napomohly rozvoji pražských místních veřejných knihoven a lze říci, že přínosem pro rozvoj místních knihoven je také skutečnost, že pražské městské části jako jejich zřizovatelé chápou podporu knihoven jako nedílnou součást veřejných služeb obce. Místní knihovna zde plní nejenom svoji základní funkci, kterou je zpracovávání, uchovávání a poskytování informací v tištěné i elektronické podobě, ale postupně je stále více chápána jako knihovna komunitní, jako místo setkávání různých věkových i zájmových skupin. Místní knihovny se každoročně aktivně zapojovaly a zapojují do celorepublikových akcí (Březen – měsíc Internetu, Týden knihoven, Noc s Andersenem ad.).

Služby poskytované Městskou knihovnou v Praze v rámci plnění regionální funkce jsou obsluhovanými knihovnami i jejich zřizovateli vnímány pozitivně, což nás zavazuje k tomu, abychom se snažili udržet úroveň poskytovaných činností a služeb, hledali další možnosti podpory obsluhovaných knihoven a pokračovali v dosavadní dobré spolupráci.

Naším dlouhodobým cílem je zajištění a udržení dostupnosti veřejných knihovnických a informačních služeb na území kraje Praha a dosažení srovnatelných standardů v těchto službách mezi místními knihovnami jednotlivých pražských městských částí, stejně jako mezi nimi a knihovní sítí MKP.

KNIHOVNY V NOVÉM

V období let 2002 až 2010 proběhly celkové rekonstrukce v těchto pražských místních knihovnách: Husova knihovna Modřany, Místní knihovna Zbraslav (obě citelně zasaženy povodní v roce 2002), místní knihovny v Radotíně, Letňanech, Lochkově, Kbělicích, Horních Počernicích, Víně, Suchdole. Do nových a moderně vybavených prostor se přestěhovala Knihovna na Vinohradech a např. místní veřejné knihovny v městských částech Ďáblice, Koloděje, Petrovice, Újezd nad Lesy,

Praha 11 (Chodov). Kompletní rekonstrukce a prázdná přístavba Místní knihovny Radotín patří spolu s obnovou Husovy knihovny v Modřanech mezi nejzdařilejší stavby (obě byly Městskou knihovnou v Praze nominovány na cenu Knihovna roku).

V roce 2010 proběhla zdařilá interiérová rekonstrukce v Místní knihovně v Praze–Suchbátově, která je velmi dobrým příkladem kvalitně fungující komunitní knihovny a ze strany zřizovatele je takto vnímána a podporována. Do centra Městské části Praha 21 se loni přestěhovala Místní knihovna Újezd nad Lesy, která nyní sídlí v moderních prostorách víceúčelového objektu a je pro uživatele mnohem lépe dostupná, má bezbariérový vstup a lepší podmínky pro pořádání kulturně-výchovných akcí. V letošním roce se rozhodla městská část Praha-Nedvězí zrekonstruovat pro místní knihovnu přívětivý a novým mobiliářem vybavený prostor, který se nachází v budově úřadu v centru obce.

Městská knihovna v Praze nominovala na prestižní cenu Ministerstva kultury ČR – Knihovna roku 2009 – Infocentrum s knihovnou v Kolovrátech (v kategorii Základní knihovna), které byl udělen diplom MK ČR, což nás velice potěšilo. Infocentrum s knihovnou bylo vybudováno v roce 2002 na místě bývalého hostince. Tehdejší vedení obce v čele se starostou Ing. Markem Ovečkou mělo šťastnou ruku při výběru architekta. Projekt z dílny Ing. arch. Václava Maška je vskutku nadčasový.

Dnes je Infocentrum důstojným komunitním centrem, kde se pořádají pravidelné výstavy, klubové pořady, přednášky či kurzy. Originální výstavní prostor vyhledávají profesionální umělci i nadšení amatérští tvůrci a rezervují si ho s velkým předstihem. Infocentrum s knihovnou není jen místem zajímavých setkání, ale také jakousi vstupní branou do Kolovrat pro nové obyvatele této městské části i její návštěvníky.

DAGMAR VOLENCOVÁ > volencod@mlp.cz

Představujeme projekt *Praha – kreativní město literatury* (UNESCO)

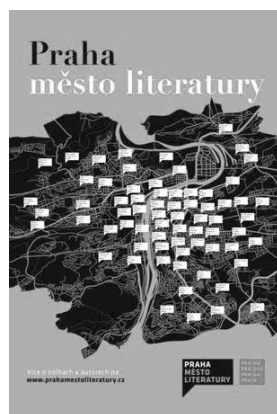

„Praha – město literatury? Co to je? K čemu je to dobré? Další akce pro akci? Přinese mi to něco?“ To jsou nejčastější dotazy, se kterými jsem se již setkal několikrát, a předpokládám, že i další členové koordinačního a realizačního týmu, kteří na projektu pracují. Rozpleťme tedy pro nezasvěcené a zájemce, o co se vlastně jedná.

Na některé z těchto otázek naleznete sice odpověď na webu Městské knihovny v Praze (www.mlp.cz/Projekt), od srpna 2011 se všechny aktuality a informace o dění v rámci této akce postupně publikují na samostatném webu projektu www.prahamestoliteratury.cz, ale já se v tomto příspěvku pokusím pro stále tápající soustředit na základní informace. Jednak je opakování matkou moudrosti, jednak není v Česku zase tak běžné, aby se na široce koncipované akci, propagující literaturu, literární tvorbu, knihy, čtení a vůbec knižní kulturu, poskytl prostředky z veřejných rozpočtů. Sice

ne tak velkorysé, jako tomu bylo třeba v případě Prahy olympijské, ale nelze ani tvrdit, že by byly zanedbatelné.

Za projektem je zřetelná snaha hlavního města podpořit rozvoj literárního života v Praze. Navíc byla hlavním koordinátorem a hybatelem projektu jmenována knihovna, konkrétně Městská knihovna v Praze (dále jen MKP).

UNESCO a jeho síť kreativních měst

Z iniciativy UNESCO bylo v říjnu 2004 zahájeno vytváření sítě kreativních měst s cílem „napomoci rozvinout kreativní, sociální a ekonomický potenciál dílčích kulturních odvětví a posílit kulturní rozmanitost“. Tato síť má v současnosti už 29 členů. Kromě historického a kulturního bohatství tak mohou města prostřednictvím sedmi vytipovaných oblastí – vedle literatury sem patří také design, hudba, gastronomie, film, média, lidové umění a řemesla – posílit vlastní identitu v sektoru, ve kterém se mohou více profilovat a který je pro město charakteristický, dává mu přidanou hodnotu a je následováníhodným příkladem pro ostatní. V 16 zemích po celém světě jsou už také rozestata střediska (v některých více než jedno, což platí např. pro Velkou Británii, USA nebo Čínu) pro kreativní průmysl. Nám nejbliže je to v Rakousku.

Titul kreativního města literatury od té doby získala následující města: Edinburgh (říjen 2004), Melbourne (srpen 2008), Iowa City (listopad 2008), Dublin (červenec 2010). Až do srpna 2011 platilo, že to byla pouze města z anglosaské kulturní oblasti. Druhého srpna byl však Reykjavíku udělen titul kreativního města literatury UNESCO jako pátému městu v pořadí. Pokud by tento prestižní titul získala Praha, stala by se prvním takto oceněným slovanským městem. Získaný prestižní titul se uděluje nastálo, a tím se zásadně odlišuje od titulu „město kultury“, které má platnost pouze jeden rok. Ocenění kreativním městem literatury UNESCO může být odebráno pouze v případě závažného porušení podmínek a změn působení daného města v dané kulturní oblasti.

Co bylo na začátku?

V květnu 2009, konkrétně 15. 5., se z iniciativy a v prostorách Českých center (dále jen ČC), organizace Ministerstva zahraničních věcí ČR, konala minikonference s jasnou živou názvem *Praha – kreativní město literatury*. Navazovala na úspěšný projekt *Noc literatury*, který organizují ČC již od roku 2007 na různých místech Prahy se záměrem, aby došlo k zapojení Prahy a České republiky do dialogu a aktivit pořádaných v rámci EU. Cílem minikonference bylo zahájení diskuse o výhodách spolupráce mezi

různými oblastmi, které spadají do oblasti literatury a tento prostor definují. Zároveň byl program sestaven tak, aby účastníci získali informace a poučení i od zahraničních kolegů, kteří organizují literární život v evropských městech pod hlavičkou UNESCO a jím udělovaným prestižním a čestným titulem *kreativní město literatury UNESCO*.

Vedle české zástupkyně z Pražského literárního domu autorů německého jazyka, jeho ředitelky Lucie Černohousové a ředitelky společnosti ProCulture Marty Smolíkové, která hovořila o síti kreativních měst a literatuře, se tak pozornost přítomných soustředila především na příspěvek Ali Bowdenové, ředitelky Edinburgh UNESCO – City of Literature Trust. Právě Edinburgh, kde od počátku 80. let minulého století pořádají zajímavý a dnes už věhlasný literární festival, se stal v roce 2004 prvním nositelem čestného titulu *kreativní město literatury UNESCO*.

Nápad na úrodné půdě

Některé účastníky po vyslechnutí referátu A. Bowdenové napadlo, že něco podobného by slušelo i Praze, neboť na světě jen těžko naleznete další město, v jehož dějinách i přítomnosti hraje literatura tak důležitou úlohu. Praha je už po staletí také přirozeným centrem české knižní kultury. Literatura se zde na každém kroku prolíná s divadlem, filmem, hudbou a výtvarným uměním, existuje zde hustá síť kulturních institucí. Je to město inspirující literární tvůrce domácí i zahraniční. K uskutečnění nápadu, aby se také Praha ucházela o získání prestižního titulu *kreativního města literatury UNESCO*, všichni zainteresovaní přistoupili neprodleně.

Už na 9. června byla svolána schůzka do MKP. Pro úplnost a historickou přesnost zde uvedu, které instituce byly svými zástupci těmi „hybateli“ projektu. Bylo jich devět, resp. jedenáct, protože některé osoby zastupovaly dvě instituce (pořadí odpovídá zápisu z této schůzky): ČC, Svět knihy/Svaz českých knihkupců a nakladatelů, Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR/Národní knihovna ČR, MKP, ProCulture, Institut umění – Divadelní ústav, Ministerstvo kultury ČR, Pražský literární dům autorů německého jazyka a Český rozhlas.

Helena Kovaříková z ČC přednesla v deseti bodech argumenty, proč by se Praha měla ucházet o získání titulu *kreativního města literatury*: její literární dědictví, je evropskou kulturní křižovatkou s řadou kulturních institucí, koná se zde řada akcí s vazbou na knižní kulturu, je centrem vzdělanosti, inspirací pro literární tvůrce, kvalita knižní produkce je českou tradicí, literatura se zde v podobě samizdatu stala politickým nástrojem boje za svobodu, existuje zde tradičně vysoká úroveň dětské literatury, literární kavárny a hospody se nezřídka stávaly centrem kulturního a literárního dění, v neposlední řadě se spisovatel Václav Havel stal po změně politicko-ekonomických poměrů prezidentem země. Všichni přítomní zároveň považovali účast MKP při přípravě projektu za velmi důležitou, protože se jedná o páteří a nezávislou organizaci v oblasti literatury a knižní kultury v Praze.

Během léta a začátkem podzimu 2009 se uskutečnilo ještě několik pracovních schůzek, které vyústily jednak ve zpracování memoranda (přerostlo posléze ve zpracování důvodové zprávy pro Radu hl. m. Prahy), jednak k rozhodnutí, aby přílohu k přihlášce do UNESCO tvořila publikace o literární Praze a literárním dění v jejích kulisách, její kulturní rozmanitosti a inspirativnosti, roli centra vzdělanosti i o tom, jak se v Praze literatura a knihy nezřídka stávaly prostředkem boje za svobodu.

Sepsáním knihy byl pověřen publicista Pavel Mandys, mj. iniciátor a organizátor populárních výročních knižních cen Magnesia Litera. Do konce roku 2009 se počet zapojených institucí a organizací zvýšil na sedmáct, i když s rozdílným přístupem a aktivitou v zapojení do práce. Podpis memoranda se stal základem

přistoupení nových subjektů k projektu. Jejich počet se v polovině roku 2011 ustálil na devatenácti.

Podklady pro rozhodnutí hl. m. Prahy

Důvodová zpráva se v úvodu odvolává na iniciativu UNESCO, které začalo od roku 2004 v celkem sedmi odvětvích kultury vytvářet síť kreativních měst (The Creative Cities Network). Zástupci odborné veřejnosti z řady institucí působících v oblasti literatury a knižní kultury v textu vyslovují přesvědčení, že „Praha jako evropská křižovátka kultury a vzdělanosti vždy byla a je aktivní platformou literárního dění. Město s bohatou literární tradicí, které se stalo nevyčerpatelným zdrojem inspirace pro spisovatele domácí i zahraniční, je nejen sídlem nejstaršího centra vzdělanosti v zemi, ale také domovem předních literárních institucí, knihoven, širokého spektra nakladatelství a knihkupectví“.

Dále materiál obsahuje soupis sedmnácti partnerských institucí, které reprezentují unikátní spojení veřejnoprávní (státní i samosprávné), neziskové a komerční sféry za účelem dosažení společného cíle, i tehdy předpokládaný harmonogram postupu prací na jednotlivých dílčích dokumentech. I když se realita oproti předpokladům zpozdlila přibližně o rok, přesto se práce na přípravě přihlášky, zmapování minulosti, současnosti i výhledech literárního života Prahy, medializaci projektu a zdůraznění aspektů podpory kulturního dědictví v oblasti literatury v intencích nastíněných základních kontur dodržují.

Součástí materiálu je rovněž realisticky navržený roční rozpočet projektu ve výši 4,25 mil. korun, který zahrnuje organizaci a administraci projektu, náklady na podání přihlášky do UNESCO, průzkumy a sběr dat, vydání reprezentační publikace v českém a anglickém jazyce, uspořádání odborné konference, webovou prezentaci, propagační kampaň apod. Zástupci zapojených institucí doporučili Odboru kultury, památkové péče a cestovního ruchu Magistrátu hl. m. Prahy, aby jako koordinátora projektu navrhl Radě hl. m. Prahy Městskou knihovnu. MKP je nejen městem zřizovanou příspěvkovou organizací, ale zejména uznávanou institucí a garantem, který bude na požadované

úrovni zajišťovat potřebné úkoly a projekty. Je také zřejmé, že zainteresované instituce, které budou do projektu vkládat výsledky své práce, jsou ochotny je poskytnout jen hlavnímu městu, a to právě prostřednictvím MKP.

Předložený návrh projednalo Zastupitelstvo hl. m. Prahy, a to 4. 11. 2009 výbor pro kulturu a volný čas a 4. 2. 2010 zahraniční výbor. Rada hl. m. Prahy pak návrh odsouhlasila s tím, že dne 16. 3. 2010 schválila pro MKP zvýšení neinvestičního příspěvku o 400 000 Kč na úhradu nákladů spojených s přípravou přihlášky, ale rovněž na zpracování průzkumu o četbě a čtenářích v Praze. Rada doporučila přesunout další hlavní rozpočtové položky projektu do roku 2011. Ty byly posléze i v navrhované výši schváleny. Hlavní objem prací, souvisejících s přípravou přihlášky, se tak přesunul do letošního roku.

Přípravné práce

Po přidělení potřebných prostředků do rozpočtu MKP začaly práce na přípravě projektu *Praha – město literatury* zvláště v roce 2011 akcelarovat. To už se pracovních schůzek pravidelně zúčastňovali jak zástupce Magistrátu hl. m. Prahy, tak zástupce oddělení pro UNESCO na Ministerstvu kultury ČR. Do léta 2011 proběhlo celkem dvanáct koordinačních setkání a na dalších sedmi schůzkách se sešla úzká pracovní skupina, jež čítá zhruba osm členů.

Završením práce tohoto týmu bude podání přihlášky do UNESCO, aby se Praha mohla zapojit do sítě kreativních měst UNESCO a být nositelem čestného titulu *kreativní město literatury UNESCO*. Tak by došlo k potvrzení již fakticky existujícího stavu. Je však stále zřejmější, že dosah a hloubka dané iniciativy má i širší platnost. Při absenci kampaně na pod-

poru knih a čtení v ČR na centrální úrovni není nutně primárním cílem získání tohoto titulu, ale zejména pozvednutí prestiže literární tvorby, literatury, knih a knižní kultury v nejširším slova smyslu, její navrácení do povědomí nejširší kulturní veřejnosti a po vzoru některých zemí za našimi hranicemi i permanentní aktivity s vazbou na tuto oblast kultury. Praha se tak v tomto směru může v naší zemi stát modelovým městem. O tom, že to není zcela od reality odtržená představa, svědčí skutečnost, že zájem o zapojení do projektu už projevil i jedno nakladatelství z Brna! „Iniciační schůzky“ 29. 6. v prostorách MKP, kde byl projekt poprvé komplexněji představen odborné veřejnosti (autoři, nakladatelé, knihkupci, knihovníci), se zúčastnili zástupci patnácti nových subjektů.

V té době bylo rovněž rozhodnuto o tom, že přílohou přihlášky – mimochodem podle požadavků UNESCO má na 50–80 stranách obsahovat mj. nejen údaje a popis průběhu přípravy projektu, ale i obecná data o infrastruktuře a kulturní infrastruktuře města, jeho multi-kulturním profilu, fakta a údaje o populaci, ekonomických ukazatelích, šíření a propagaci kultury, představení knižního oboru, systému vzdělávání i program plánovaných partnerských aktivit veřejného a soukromého sektoru a rovněž mezinárodní spolupráci – bude vedle již zmiňované knihy i faktografický přehled o knižní kultuře na území Prahy.

Reprezentativní publikace bude vydána v anglické a české verzi. Stane se nejen přílohou k přihlášce a jakýmsi jejím „advokátem“, ale bude využita k propagačním účelům Magistrátu hl. m. Prahy, partnerských organizací, knihoven; omezená část nákladu by se měla dostat i do knihkupectví. Shromážděné údaje pro faktografickou přílohu naleznou uplatnění i na webu *Praha – město literatury* a budou neustále aktualizovány.

Jen pro představu o záběru a rozsahu těchto údajů (v pracovní verzi jsou rozčleněny do 20 oddílů): od profesních organizací se vztahem k literatuře a knižní kultuře přes vydavatelství neperiodických publikací, knihkupectví, antikvariáty a knihovny až po pořádané akce, vydávaná literární, knižní a knihovnická periodika v tištěné i elektronické podobě a sochy a pa-

mětní desky věnované literárním tvůrcům nebo se vztahem k oblasti knižní kultury. V roce 2010 vydalo téměř 700 vydavatelských firem se sídlem v Praze alespoň jeden knižní titul, samotná MKP připraví za rok přibližně 5000 akcí, výběrově byly podchyceny údaje o více než 200 knihovnách různých typů, které v Praze fungují.

Grafická a mediální podoba projektu

Na konci května a v polovině června proběhla výběrová řízení na veřejné zakázky pro grafické práce (logo, plakáty, podoba webu, propagační předměty, tiskové materiály, ztvárnění příloh k přihlášce apod.) i mediální agenturu, která v ulicích Prahy připraví prezentaci a propagaci projektu. Odborné komise pak 30. 5. vybraly profesionální grafické studio Dynamo Design (autorem návrhu loga je Libor Jelínek) a 17. 6. mediální agenturu Loosers. Bezprostředně po oficiálním vyhlášení výsledků těchto výběrových řízení se začalo i s přípravou registrace autorskoprávní ochrany – v grafické i slovní podobě – loga a názvu kampaně. Bude rovněž vydán manuál pro použití loga.

V srpnu 2011 tak mohla být odstartována masová propagace projektu, jejíž první fáze skončí na konci roku. Od 9. 8. se tak v pražských ulicích objevily první plakáty s literárními texty v lokalitách, kde čeští i zahraniční autoři žili a působili nebo jejichž díla souvisejí s danými místy. V srpnu také došlo ke zprovoznění webové stránky (www.prahamestoliteratury.cz), kde zájemci postupně naleznou potřebné informace o kampani, konaných i připravovaných akcích i aktuální údaje o knižním oboru v Praze. Počítá se, že web bude fungovat v česko-anglické verzi.

Návštěvníci i obyvatelé města se ještě do konce roku mohou těšit na další aktivity související s projektem: literární stezky věnované známým autorům i dílům, „čtoucí pomníky“ (pomníky osobností s nainstalovanými knihami), na „mluvící stromy a koše“ (zvukové reprodukce textů literárních děl, které budou zaznívat na různých místech města); formou interaktivního čtení a psaní budou využity i možnosti internetu. Ve spolupráci s Ústavem pro českou literaturu AV ČR vznikne digitální literární mapa Prahy, do které budou zájemci moci nahlížet třeba i prostřednictvím svého mobilu. Je třeba zdůraznit, že všechny dílčí kroky kampaně i celého projektu vycházejí z již existujícího bohatého a různorodého života literární Prahy.

Mezinárodní konference

Za jeden z prvních mezníků projektu lze považovat mezinárodní konferenci s názvem *Praha – kreativní město literatury UNESCO*, která proběhla 12. 5. 2011 pod záštitou primátora hl. m. Prahy Bohuslava Svobody v jeho rezidenci na Mariánském náměstí. Účastníci byli seznámeni ředitelem MKP Tomášem Řehákem s projektem a s dosavadními výsledky práce realizačního týmu, Pavel Mandys představil obsah publikace o literární Praze.

O zkušenostech s propagací literatury a podpory literatury, knih a čtení se podělila také Lorraine Fannin z Edinburghu, města, které čestný titul získalo jako první. Jane Alger vystoupila jako představitelka města Dublinu, které bylo v době konání konference naopak posledním nositelem tohoto čestného ocenění. Sigrid Bousset referovala o literárním festivalu Passa Porta, který se koná v Bruselu, a Sergio Dogliani o knihovnickém programu Bow Idea Stores pro práci s národnostními menšinami v Londýně.

O aktuálnosti a přitažlivosti daného tématu mezi českou kulturní veřejností svědčila i následná, nebyťvalá živá diskuse.

Záměry, cíle, vize a benefity

Koordinační i realizační tým, složený ze zástupců České komise pro UNESCO, Magistrátu hl. m. Prahy, ČC, společnosti Svět knihy a Festivalu spisovatelů Praha, profesních or-

ganizací spisovatelů, nakladatelů, knihkupců a knihovníků a v neposlední řadě MKP, si vytkl za cíl představit Prahu jako centrum knižní kultury s multikulturními kořeny, místo literární inspirace s bohatou tradicí, sídlo mnoha kulturních a vzdělávacích institucí, producentů i prodejců knih, místo konání a organizování řady akcí s vazbou na oblast knižní kultury a knihovnictví v tuzemském i mezinárodním měřítku. Vytvářený systém na podporu a propagaci knižní kultury v rámci projektu *Praha – město literatury* bez ohledu na to, zda hlavní město titul získá, či ne, by se po vzoru zahraničí mohl stát i podnětem pro vznik nového specializovaného kulturního centra pro oblast pražské knižní kultury. Mohl by posloužit i jako inspirace a model pro další města v ČR. Předpokládá se, že kampaň povede také k posílení literární vzdělanosti obyvatel Prahy. Prostředky vynaložené na projekt je totiž nutné chápat jako investice do zlepšování života obyvatel města a k posilování jejich pozitivního vztahu k němu. Rovněž se očekává, že dojde k intenzivnější zahraniční spolupráci v oblasti knižní kultury.

Praha je bezesporu městem literatury a přirozeným centrem české knižní kultury; projekt usiluje o zvýraznění a systematizaci tohoto faktoru, o jednotnou a masivní propagaci akcí souvisejících s knižní kulturou, o její zviditelnění mezi nejširší veřejností jako přirozené a nedílné součásti kulturního života každého obyvatele i návštěvníka hlavního města. Konceptní východiska vize projektu, tj. cíle, kterých chce dosáhnout, kategorizace subjektů i objektů zaměření, vazby k jednotlivým tematickým oblastem, které definují knižní obor v nejširším slova smyslu, aktivní i pasivní prostředky prezentace a propagace, počítají s širokým instrumentariem naplňování projektu i dopadem na různé věkové a sociální skupiny.

Na mnohokrát vznesenou otázku, co přinese získání čestného titulu městu, a jak z toho mohou profitovat zapojení partneři, lze odpovědět shrnutím zkušeností z měst, která jsou již jeho nositelem. Jedná se především o následující benefity:

- mezinárodní uznání pro prezentované spisovatele, vydavatele, překladatele a další tvůrce i osoby působící v knižním oboru;
- spolupráce a možnosti vzdělávání prostřednictvím jasně definovaných a ověřených literárních projektů;
- komerční přínos představením širšímu publiku a otevírání dveří sponzorům;
- výchova ke čtenářství;
- posílení kulturní identity a mezikulturního dialogu;
- uznání od občanů a posílení jejich sounáležitosti;
- respekt v odborných kruzích i na mezinárodní úrovni;
- dialog a výměna kontaktů, výměna a sdílení informací a zkušeností;
- nové dimenze v propagaci města;
- propojování dosud atomizovaných aktivit;
- posílení investic do oblastí literární tvorby a vydávání knih;
- zviditelnění literárního sektoru;
- větší přístupnost literatury a dopad na rozvoj trhu;
- zvýšení kulturního potenciálu města včetně rozvoje kulturního turismu;
- přidání politická, ekonomická, sociální a umělecká hodnota.

Finále

Rada hlavního města Prahy by měla projednat text přihlášky na přelomu let 2011/2012. Podle propozic UNESCO je bezpodmínečně nutná podpora ze strany primátora města i příslušné Národní komise pro UNESCO. Dosavadní průběh přípravy projektu a s tím související aktivity svědčí o tom, že to je již splněná podmínka. Všichni partneři projektu a jeho příznivci věří, že podle rozhodnutí odborníků UNESCO (žádost posuzují experti z národních vládních organizací a poté podávají doporučení generálnímu řediteli UNESCO, zda je kandidatura daného města akceptovatelná) Praha tento titul získá jako šesté město na světě a první ze slovanské kulturní oblasti. Již teď však lze konstatovat, že zatím vyhrávají všichni: hlavní město Praha, literatura a knižní kultura, lidé kolem knih, knihy samotné, čtenáři i tvůrci...

JAROSLAV ČÍSAŘ > jaroslav.cisar@mlp.cz
Foto archiv MKP

Po knihovnách Jižního Tyrolska

V červnu letošního roku (6.–9. 6. 2011) jsem se zúčastnila studijního zájezdu SDRUK do Jižního Tyrolska. Jižní Tyroly jsou zajímavou zemí. Je to území hor, horských řek, jezer šedomodré ledovcové barvy, vodopádů, strmých vápencových vrcholů tyčících se do výše až 3500 metrů. Krajinu zdobí nekonečné jablonoňové lány i vinice v polohách, kde byste je vůbec nečekali, na prosluněných stráních v podhůří alpských velikánů. Kraj, který od roku 1919 patří Itálii, byl dříve začleněn do Rakouska. Nyní je Jižní Tyrolsko autonomní oblastí, provincií s hlavním městem Bolzano. V kraji o rozloze 7400 km² žije asi 495 000 obyvatel, mluví se zde většinou německy, dále italsky a také ladinsky.

Naším cílem byly samozřejmě tamní knihovny.

Den první

První zastávka po našem odjezdu se uskutečnila v benediktinském klášteře Admont (<http://stiftadmont.at>), kde jsme prošli muzeem i klášterní pozdně barokní knihovnou. Knihovna soustřeďuje celkem 200 000 knih, z toho cca 1400 drahocenných rukopisů, z nichž asi polovina pochází ze středověku. Inkunábule, prvotisků do roku 1500, je v knihovně 530. Z období mezi lety 1501 až 1520 pochází asi 400 tištěných knih. Klášterní knihovna je impozantní nejen díky vzácným publikacím, které obsahuje i v galeriích za skrytými tajnými dveřmi, ale také výzdobou, hlavně díky freskám Bartolomea Altomonte, který je tvořil ve vysokém věku. Bylo mu již 80 let, když spolu s pomocníky během letních měsíců v letech 1775–76 vyzdobil knihovnu freskami zobrazujícími jednotlivá odvětví vědy. Obdivuhodné jsou také sochy Josefa Stammela plné symbolů odkazujících na biblické výjevy, pomíjivost života, blízkost smrti i na lidské neřesti a ctnosti. Po cestě do Sterzingu, historického městečka nedaleko Brennerského průsmyku, jsme se zastavili v nejmenším městě Rakouska, malebném Rattenbergu na řece Inn, známém též pod názvem město skla (<http://www.rattenberg.at>). A opravdu, obchůdku se skleněnými výrobky tam bylo nespočetně.

Den druhý

Po dobré snídani jsme společně odjeli do Bolzana (hlavní město autonomní provincie má okolo 103 000 obyvatel, kteří na rozdíl od oby-

vatel ostatních měst hovoří převážně italsky). Tam nás dopoledne čekala první z plánovaných knihoven – **knihovna Svobodné univerzity Bolzano** (<http://www.unibz.it/en/library/welcome/default.html>). Univerzita financovaná z rozpočtu města byla založena v roce 1997, pro 6120 studentů z 58 zemí probíhá výuka ve třech jazycích – německy, italsky a anglicky. Univerzita sídlí ve třech městech a spolu s ní i knihovny: v Bolzanu, Brunecku a Brixenu.

Podle vedoucího knihovny Paola Buosa je krédem univerzitní knihovny v Bolzanu dodávat informace „just in time“. V roce 1998 začali netradičně bez vlastního fondu, a to tak, že dodávali potřebné publikace studentům prostřednictvím MVS, a zároveň začali budovat fond. Chtějí být především poskytovateli služeb, ne shromažďovateli knih. Knihovna slouží nejen studentům, ale i veřejnosti, je informačním centrem pro město i region. Funguje jako multimediální centrum, pyšní se rychlým dodáním jakékoli informace. Neobvyklou otevřenou dobu knihovny od 8.00 do 24.00 hodin nám P. Buosa vysvětlil. Od 19.00 hodin už nejsou v knihovně knihovníci, službu mají pouze studenti, je možné využívat služeb omezeně a půjčovat a vracet publikace pouze prostřednictvím selfchecku. Uživatel má možnost využít i kurýrní službu, která dodá vyžádané publikace zdarma do knihoven v Brixenu či Brunecku, kde si je může vyzvednout. Knihovna deklaruje přístup 24/7, tedy 24 hodin denně sedm dní v týdnu – to platí zejména v elektronických službách, které uživatelé mohou vy-

Interiér Univerzitní knihovny v Bolzanu

Před Univerzitní knihovnou v Bolzanu

užívat díky vzdálenému přístupu. V roce 2010 měla knihovna 197 000 monografií, 14 000 e-knih, 1200 předplacených časopisů, 86 aktivních databází (46 000 přístupů ročně). Knihovnu využívá celkem 6061 aktivních uživatelů, z toho 4104 interních (studentů) a 2057 externích. Za rok knihovna vykazuje 191 843 výpůjček, 6412 MVS a 524 708 návštěvníků.

V knihovně pracuje 22 knihovníků a osm externistů, většinou studentů (dobrovolníky nezaměstnávají vzhledem k odbornosti práce). Zaměstnanci se pravidelně (cca 2–3x týdně) střídají na „Reference Desk“. Pracovníci absolvuji pravidelná školení vyhledávání v databázích (jednou měsíčně). Akvizici provádějí v souladu s požadavky fakult, ale využívají pro ni dodavatelské firmy (outsourcing), včetně vytvoření MARC záznamu. Pracují v integrovaném knihovním systému BOND, chystá se přechod na systém firmy ExLibris (Aleph). V katalogu je možné zadávat dotaz v několika jazycích, na formulaci v italštině vyhledává systém i německý a anglický ekvivalent slova (je zapojen on-line slovník). Výsledek hledání (záznam) je ale zatím pouze v italštině. Elektronické knihy lze vyhledávat zvlášť i v katalogu, v plánu je zakoupení služby půjčování e-knih na sedm dní od německé firmy DiViBib.

Knihovna si velmi často nechává zpracovat statistiku všech činností italskou firmou, velký důraz kladou na zpětnou vazbu, úspěšnost jednotlivých činností a kvalitu služeb, uživatel je vždy na prvním místě. Knihovna byla v minulých letech vysoko hodnocena v mezinárodním žebříčku kvality univerzitních knihoven BIX (Bibliotheksindex – <http://bix-bibliotheksindex.de>

[/index.php?id=146](http://index.php?id=146)), zamýšlena je dokonce ISO certifikace kvality. Součástí knihovny je také univerzitní nakladatelství.

Univerzitní knihovna v Bolzanu je moderní budova s otevřeným atriem, uspořádáním trochu připomíná menší NTK v Praze, její stavba je ovšem klasicky hranatá.

Dobu určenou jako polední přestávku strávili někteří z nás v Archeologickém muzeu, kde jsme navštívili výstavu věnovanou mužům z doby bronzové, „ledovému muži“, známému pod jménem Ötzi. Tento muž, jehož stáří se odhaduje na 5300 let, byl nalezen turisty před 20 lety v údolí Ötztal. Jeho zachovalá mumie spolu s předměty, které měl tehdy u sebe (oděv, boty, bronzová sekyra, luk, šípy...), jsou vystaveny právě v muzeu v Bolzanu. Celá expozice je velmi zajímavá a poučná, interaktivně a za pomoci moderních prostředků přibližuje návštěvníkům dobu bronzovou, rostliny, zvířata, ale i každodenní život tehdejších lidí.

Odpoledne jsme se všichni dostavili do **Landesbibliothek Dr. Friedrich Tessmann** (<http://www.tessmann.it>). Ujala se nás tam Evelin Moschèn, která nám spolu se svou kolegyní knihovnu ukázala. Ta byla založena v roce 1958 z daru jihotyrolského právníka, politika a místního vědce Dr. Tessmanna – tehdy šlo o 12 000 regionálních publikací z oblasti Tyrol a 1800 grafik. Knihovna shromáždila od té doby cca 430 000 médií, každý rok je doplňována o přírůstek ve výši 12 000 knihovních jednotek. Slouží jako regionální vědecká, konzervační knihovna, literatura pro děti a mládež nenakupují. Knihovna poskytuje služby celkem 34 035 registrovaným čtenářům. Zajíma-

Dům, kde bydlel Karel Havlíček Borovský

Účastníci studijního zájezdu SDRUK

ností je, že webové stránky si zájemce může přečíst nejen v italštině a angličtině, ale i v místní ladinštině.

Knihovna má fond uložen ve skladu, odkud se zpřístupňuje na základě tištěné i elektronické žádanky. Menší část fondu, cca 8000 referenčních příruček, je umístěna ve studovně, kde je ale většina publikací pouze k prezenční výpůjčce. Studovna byla renovována v roce 2008, má 40 studijních míst, 23 ke čtení a studiu časopisů a osm pracovních míst s PC.

Od roku 2010 slouží veřejnosti jako knihovna, která je 24 hodin on-line, poskytuje digitální dokumenty prostřednictvím zakoupené služby Biblio24 od společnosti DiViBib. Registrovaný uživatel si může vybrat v on-line katalogu knihy, časopisy nebo nahrávky v elektronické podobě a zdarma si je na sedm dní „stáhnout“ do svého počítače. V informacích knihovny stojí: *Nemusíte si dělat starosti s vracením elektronických médií, jejich výpůjčka „vyprší“ po sedmi dnech automaticky.* Knihovna nabízí výběr ze 7000 médií v „digitálním skladu“ – <http://www.biblio24.it>.

Záměrem knihovny Dr. Tessmanna je přestěhovat se v příštích letech do nových prostor, do „centra knihoven“ (bude se teprve stavět) společně s italskou regionální knihovnou Claudia Augusta a městskou knihovnou Cesare Battisti v Bolzanu.

Den třetí

Následující den jsme navzdory proměnlivému počasí vyrazili ze Sterzingu údolím řeky Eisack do nedalekého augustiniánského kláštera Neustift, který byl založen roku 1142 bisku-

pem Hartmannem z Brixenu, pocházejícím z Klosterneuburgu u Vídně. Tento klášter je proslulý nejen svou krásnou polohou uprostřed svahů a pěstováním vína, ale i vzdělávacími aktivitami a obsáhlou rokokovou knihovnou. Dvoupatrový sál se štukovanými stropy skrývá pozoruhodnou sbírku více než 95 000 knih, rukopisů a map. Velkou část fondu knihovny tvoří středověké misály, které sloužily při mších mnichům, kancionály – zpěvníky všech velíků. Knihy mají různá témata – od pravidel řádu Augustiniánů přes učebnice pro klášterní školu až po množství již zmíněných zpěvníků, z nichž je jako zajímavost vystaven čtyřřádkový zpěvník užívaný při slavnostech spojených s církevním rokem a vážící celých 35 kg. V současnosti žije v klášteře 25 mnichů.

Další část dne jsme již věnovali Brixenu (<http://www.brixen.org>), městu uprostřed hor s 20 000 obyvateli. Jedním z nich se nedobrovolně v letech 1851 až 1856 stal Karel Havlíček Borovský, český spisovatel a básník, proslulý svou kritikou tehdejšího Rakouska, které tepal ve svých epigramech. **Překvapením bylo, že do Brixenu s námi jela i Havlíčkova příbuzná, jejíž příspěvek si rovněž můžete přečíst v tomto čísle Čtenáře.**

Po dlouhá staletí byl Brixen daleko za zemskými hranicemi Tyrol vlivným sídlem knížecího biskupa. V historickém centru se nachází brixenský dóm a k němu přiléhající ambit (křížová chodba), dvorní hrad (někdejší sídlo říšských biskupů), kněžský seminář, dvě uličky s podloubím, klášter klarisek, Kapucínský klášter a farní kostel. Vzniklé náměstí působí uklidňujícím dojmem, snad i proto, že

do historického jádra města nesmějí žádná auta.

Zpět k Havlíčkovi: snad každý Čech, který navštíví Brixen, jde po jeho stopách. I my jsme viděli okna jeho prvního bytu, knihkupectví, kde si kupoval knihy, slavný hotel Elephant, kde také bydlel a stravoval se. Ale důležitý je domek na okraji města, kde Havlíček pobýval nejdéle, i se svou ženou a dcerkou – zdobí jej dvě pamětní desky, italská a česká. A taky košík na basketbal – dům je nyní v soukromých rukou a majitel jen trpně sleduje zájem Čechů fotících dům přes plot.

Poslední knihovnou, kterou jsme navštívili, byla „pobočka“ Svobodné univerzity v Bolzanu (<http://www.unibz.it/en/library/welcome/default.html>). V Brixenu je totiž fakulta vzdělávání (zahrnuje hlavně obory jako sociální práce, speciální pedagogika atd.) a **Univerzitní knihovna v Brixenu** slouží hlavně posluchačům této fakulty. Má 1718 studentů, pro které je knihovna otevřena podobně jako v Bolzanu, ovšem jen do 19.00 hodin. Celkově je knihovna v Brixenu méně využívaná než v Bolzanu. Eva Moser, která nás provázela, to přičítá i celkové neútlakosti novostavby knihovny. Prostory zaplněné regály a stoly jen v řadě pod

okny zrovna nelákají k dlouhému vysedávání. Mnoho žádaných publikací také putuje kurýrní službou z Bolzana do Brixenu, kde si je studenti pouze vypůjčí, většinou je nestudují v knihovně.

Na univerzitě v Brixenu se ale vyučuje i v ladinštině, v knihovně mají dobře vypracovaný systém pro podporu informační gramotnosti včetně nabídky pro střední školy (komentovaná prohlídka knihovny, základy vyhledávání a další nabídky na vyžádání). Mají zde zkušenost, že je vždy nutné služby knihovny nabízet a oslovovat lektory a učitele SŠ.

V Brixenu naše cesta končila, tedy vlastně ve Sterzingu, kde jsme byli ubytováni, a kde jsme učinili zlatou tečku za naším studijním zájezdem, když jsme poslední večer nejenom objevili lanovku a sjezdovku hned na okraji města, ale vyslechli i pravé rakousko-italské(?) jódlování.

Zpáteční cesta čtvrtý den proběhla příjemně s malou zastávkou u jezera Mondsee, a díky bezchybné organizaci ze stran pořadatelů z Jihočeské vědecké knihovny a SDRUK jsme se v pořádku vrátili do svých domovů.

BLANKA KONVALINKOVÁ > konvalinkova@kvkli.cz
Foto archiv autorky

Knihovnické zamyšlení v Brixenu

Návštěva jihotyrolského historického města Brixenu (italsky Bressanone) je pro většinu českých turistů spojena se vzpomínkou na zdejší téměř čtyřleté vyhnanství Karla Havlíčka Borovského. Brixenský Geschichtsverein vyšel tomuto zájmu vstříc a vydal českou, bohatě ilustrovanou skladačku s názvem Po stopách Havlíčkových v Brixenu. Lze ji zdarma obdržet v městském Informačním centru. Autorem textu je český historik Jiří Morava žijící v Innsbrucku. Naši čtenáři ho znají z publikace C. k. disident Karel Havlíček (Praha 1991) a z řady článků, v nichž na základě důkladných průzkumů tyrolských archivů dokládá, že Havlíček ve svém vyhnanství nijak hmotně nestrádal a že byl rakouskými úřady zabezpečen jako vyšší úředník. Po příchodu jeho

ženy a dcerky do Brixenu mu bylo výživné zvýšeno a Havlíček si mohl dovolit (s přidáním vlastních úspor) pro churavějící manželku služebnou a donášku jídla z předního hostince U slona (Zum Elefanten).

Morava se snažil vyvrátit brixenskou mučednickou legendu, jež se během let kolem Havlíčka vytvořila a která viní rakouskou monarchii z jeho předčasné smrti. Nezastírá však jeho duševní utrpení, nejistotu a obavy z budoucnosti vlastní a jeho rodiny, nemožnost duševně pracovat a ubíjející život za stálého osobního sledování a kontroly všech jeho písemných projevů.

Havlíčkovu tělesné mučednictví bylo sice vráceno, ale byla nastolena legenda nová, pro Havlíčkovu památku mnohem nebezpečnější.

Naše materialistická společnost si z Moravy práce vybrala především doklady o Havlíčkově životní úrovni během vyhnanství a označila ho za rekreanta na státní útraty, který si blahobytně žil v Alpách. Hotel Elefant se stal symbolem jeho údajné požívačnosti. Malíř Adolf Born, milovník starého Rakouska, o něm v rozhovoru pro Lidové noviny řekl: „Havlíčkově se dostalo té výsady, že zadarmo pobýval v nejkrásnější oblasti monarchie. A ten hotel Zum Elephanten, to byl nejluxusnější hotel své doby. Havlíčkovi vyvářeli v hotelové kuchyni vybranou krmí, chodil za ním starosta, aby si s ním inteligentně pohovořil, nebyla žádná jazyková bariéra. A když ho to potom v hotelu přestalo bavit a pronajal si domeček, stejně mu tam nosili jídlo z hotelu.“

I někteří učitelé přejali toto jednostranné pojetí Havlíčkova vyhnanství a přenesli ho do svých výkladů s tím, že dosavadní Havlíčkovy životopisy byly falešné a musí se revidovat. Tělesné utrpení bylo odstraněno, ale nemluvilo se ani o trýzni duševní, která mnohdy převýšila otázky materiální existence. Stačí si jen přečíst Havlíčkovy dopisy z Brixenu, v nichž ještě s ohledem na rodinu a přátele nemluví zcela otevřeně: „Ten čas, který zde budu, mohu si směle odpočítat od svého živobytí, jest to jako zimní spánek medvěda. K nějaké učené práci schází mně zde všechen aparát a k nějaké beletristické zase chuť a dobrá mysl. Již ta myšlenka, že každou chvíli přijde policie zas prohlížeti, co jsem napsal, odjímá mi ke všemu chuť. Co mne zde nejvíce hněte, jest úplná odřezanost od všelikého lidského vyššího života.“

Je třeba připomenout, že Havlíček byl vypovězen z Čech bez jakéhokoliv soudu, svévolně unesen státní mocí, a že jeho materiálním zabezpečením se rakouské úřady snažily vylepšit svou pověst a uchlácholit českou společnost. Havlíček nevěděl, kam je odvážen, a v Brixenu mu nebylo řečeno, jak dlouhý bude jeho pobyt – o jeho trvání se jen dohadoval z roční výměry výživného. Neustále ho trápily obavy z jeho budoucího osudu, zda ho nečeká vězení, nemožnost postarat se o rodinu, neutěšené zprávy o politické situaci doma a zákaz novinářské práce, kdy se podle vlastních slov cítil jako „kapr na blátě“.

Začátkem června tohoto roku se účastníci zájezdu SDRUK do knihoven Jižního Tyrolska vydali v Brixenu po stopách Karla Havlíčka Borovského. Když stáli před jednoduchým domkem, kde Havlíček prožil s rodinou část svého vyhnanství, a když se u jeho posledního bytu v blízkosti hlavního náměstí dívali do bystré vody řeky Eisach (Isarco), neubránili se v duchu otázce: „Nevyměnil by Havlíček s radostí vynucenou nečinnost s řízkem z hotelu Elefant za redakční ruch a publicistickou činnost ve své Praze a pro své čtenáře?“ Na nevděk byl zvyklý – ještě za svého života slyšel výrok jednoho sedláka z okolí Německého Brodu: „Kdyby toho byl radši nechal, robotu nám zrušili, máme ale za ni hodné platy, a co on? Odvezli ho, a my trpíme za něj.“ Co by asi slyšel dnes?

EVA RYŠAVÁ > erysava@email.cz

ARCHITEKTURA KNIHOVEN LADISLAV KURKA

Praha: SKIP, 2011, 200 s.

Cena: 250 Kč, pro SR 14,90 EUR. Cena je uvedena včetně poštovného, distribuci na Slovensku zajišťuje knihkupectví Artbooks.

Objednávky pomocí webového formuláře na:

<http://www.skipcr.cz/co-je-skip/publikace/objednavky-publikaci-skip>

Postavit novou knihovnu nebo ji alespoň řádně zrekonstruovat je velkým snem mnohých knihoven a jejich pracovníků. Prosadit a realizovat výstavbu knihovny je velmi zdlouhavý a složitý proces, při kterém většině chybí potřebné znalosti a zkušenosti. Poslední odborné publikace na téma výstavby knihoven byly na Slovensku či v Čechách vydávány v 70. a 80. letech minulého století. SKIP ČR letos vydává publikaci Ladislava Kurky *Architektura knihoven*. Autor působil jako konzultant při přípravě a realizaci desítek staveb knihoven. Publikace je určena knihovníkům, architektům, projektantům i studujícím těchto oborů, ale také zřizovatelům a provozovatelům knihoven. Představuje základní souhrn poznatků, které jsou nezbytné pro přípravu a realizaci výstavby knihoven.

Višegrádská digitální parlamentní knihovna +

Nástup internetu a následné posílení dostupnosti informací v současnosti znamená mimo jiné, že některé knihovny začínají usilovně bojovat o zachování své konkurenceschopnosti. Jejich úloha zprostředkovatelů informací slábne, očekávání uživatelů rostou a objevují se stále nové technologie jako například Web 2.0, elektronické knihy, digitalizace a archivace digitálního obsahu. Na druhé straně nové technologie a přístupy přinášejí knihovnám potenciál sloužit klientům mnohem efektivněji a rychleji bez ohledu na to, kde se oba subjekty právě nacházejí. Je třeba si zejména uvědomit, že přichází stále více čtenářů, kteří si již nepamatují svět bez on-line 24/7 služeb a upřednostňují nové způsoby komunikace při zveřejňování a přijímání informací. Novou oblastí činnosti se tak pro mnoho parlamentních knihoven stává podpora parlamentu při moderní komunikaci s občany. Jednou z nejúčinnějších metod této podpory je posilování vztahu mezi parlamentem a občanskou společností vytvářením historické paměti pomocí digitali-

zace parlamentních dokumentů a jejich on-line zpřístupňováním.

Mnohé aspekty tohoto velkého komplexu problémů byly projednávány během konference Evropského centra pro parlamentní výzkum a dokumentaci (ECPRD) ve Vídni v květnu roku 2008. Přes 70 zástupců parlamentů nejen z Evropy, ale rovněž z asijských zemí a Spojených států amerických zde pod hlavním motem *Parlamentní knihovny – sdílení znalostí* diskutovalo nejenom například o využití statistických údajů z knihoven a analytických středisek v jednotlivých parlamentech a digitalizaci parlamentních dokumentů, ale i – a to hlavně – o možnostech mezinárodní spolupráce parlamentních knihoven a dalších odborných parlamentních pracovišť a přínosech této spolupráce pro jednotlivé národní parlamenty a společnosti. Velkou diskusí a zájem mezi účastníky vzbudily také projekty *Digitální knihovna České sněmy* (<http://www.psp.cz/eknih/snemy/>) a *Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna* (<http://www.psp.cz/eknih/>). Oba úspěš-

né projekty poskytují veřejnosti snadný přístup k parlamentním dokumentům hluboko do minulosti – v prvním případě až do 11. století. Jejich význam spočívá rovněž v tom, že vytvářejí alternativu k vlastním tištěným pramenům, a tím chrání informace pro případ neočekávaných událostí a zároveň brání originální dokument před opotřebením způsobeným častým studiem. V neposlední řadě pak díky jim stoupla prestiž obou parlamentů mezi odbornou veřejností, které nesmírně vyhovuje usnadněný přístup ke studiu parlamentních dokumentů. Na projektu Společné česko-slovenské digitální parlamentní knihovny se navíc ukázalo, jak s mezinárodní spoluprací a společným zpřístupněním dokumentů geometricky narůstá návštěvnost a využívání digitální knihovny. Jaké další kroky při konstituování Vísehrádké digitální parlamentní knihovny + se odehrávaly?

V prosinci roku 2008 se z iniciativy maďarské parlamentní knihovny konala v Budapešti konference knihoven a výzkumných služeb parlamentů Vísehrádké čtyřky (dále jen V4) – Česka, Maďarska, Slovenska a Polska, která reagovala na výzvu předsedů parlamentů zmíněných zemí po užití vzájemné spolupráci. Přijátá deklarace ředitelů parlamentních informačních služeb zahrnuje spolupráci v oblastech vydávání společných publikací, překladů informačních produktů, například analytických a komparativních materiálů, do anglického jazyka, využívání thesauru EUROVOC při zpracování parlamentních dokumentů, výměny zkušeností o metodách zpracování analyticko-informačních materiálů a pravidelné komunikace informačních specialistů, společných žádostí o případné granty v rámci vísehrádké spolupráce a další. Do této společné deklarace byl zahrnut i návrh projektu Vísehrádké digitální parlamentní knihovny, který by rozšířil od roku 2002 trvající úspěšnou spolupráci při digitalizaci a zpřístupňování historických i současných parlamentních dokumentů v rámci Společné česko-slovenské digitální parlamentní knihovny o další země.

V říjnu roku 2009 proběhl po sérii několika „diplomatických“ jednání v Praze seminář ředitelů parlamentních knihoven zemí V4 věnovaný již Vísehrádké digitální parlamentní

knihovně samotné. Po prezentaci dosavadních procesů a výsledků digitalizace parlamentních písemností a stávajících přístupů k digitálním sbírkám v rámci zúčastněných parlamentních knihoven se diskutovalo o možných praktických způsobech spolupráce při digitalizaci parlamentních dokumentů a technických aspektech možných podob digitální parlamentní knihovny zemí V4. Výsledkem bylo zásadní rozhodnutí projekt uskutečnit a za tímto účelem vytvořit mezinárodní redakční radu projektu.

V březnu roku 2010 následovalo další setkání pracovníků parlamentních knihoven a výzkumně-analytických služeb zemí V4 v Budapešti věnované zejména diskusím a výměně zkušeností ve vztahu k roli a praktickým úkolům národních parlamentů v době předsednictví země v Evropské unii. V jeho rámci se také uskutečnilo první zasedání redakční rady Vísehrádké digitální parlamentní knihovny ve složení Igor Václavík z České republiky, Przemysław Bielecki z Polska, Eva Maláčková ze Slovenska a Ida Kelemen z Maďarska. Během jednání se k projektu prostřednictvím ředitelky rakouské parlamentní knihovny Elisabeth Dietrich-Schultz připojilo i Rakousko. Redakční rada rozhodla o pokračování projektu v rozšířeném formátu o Rakousko s tím, že vznikl projekt Vísehrádká digitální parlamentní knihovna + a ředitelka rakouské knihovny se stala řádným členem redakční rady. Předsedou redakční rady se stal Igor Václavík. Bylo rozhodnuto, že zasedání redakční rady se budou konat minimálně jednou ročně, případně podle potřeby, a že příští schůzka se uskuteční na podzim téhož roku v Bratislavě. Zúčastněné strany vyjádřily vůli pokračovat v rozšiřování anglických mutací webových stránek vlastních digitálních knihoven až do úrovně originálního dokumentu a zároveň spolupracovat na jednotném vícejazyčném slovníku parlamentní terminologie na základě již vytvořeného čtyřjazyčného polského zdroje.

Na další schůzce redakční rady projektu v září 2010 v Bratislavě (Častá-Papiernička) představila česká strana grafický návrh společného portálu Vísehrádké digitální parlamentní knihovny +, který účastníci schválili a Praha byla pověřena jeho vytvořením a zároveň i registrací jeho internetové domény [\[plus.eu\]\(http://plus.eu\) včetně zaplacení registračního poplatku. Bylo potvrzeno, že portál bude fungovat – až na originální dokumenty – v anglickém jazyce a jednotlivé strany se zavázaly vyhotovit a české straně předat v dohodnutých termínech a jednotné podobě stručné informace o svých parlamentech a linky na domovské stránky svých digitálních knihoven. Původní originální dokumenty pak budou zpřístupněny v nevhodnější a nejlépe srozumitelné časové struktuře podle jednotlivých volebních období. O polském čtyřjazyčném slovníku \(A, N, F, PL\) parlamentní terminologie bylo dohodnuto, že bude polskou stranou v elektronické verzi poskytnut všem zúčastněným zemím, které ho přeloží do svých národních jazyků, a tím vznikne významná pomůcka pro usnadnění orientace v dokumentech jednotlivých zemí. Redakční rada také rozhodla přizvat k oficiální spolupráci na projektu i Slovinsko.](http://www.v4dpl</p></div><div data-bbox=)

Na druhou polovinu roku 2011 se plánuje schůzka redakční rady v Praze, na které se kriticky vyhodnotí celkový stav projektu a posoudí možnost jeho praktického zpřístupnění široké veřejnosti. K 20. červnu 2011 (datum odevzdání tohoto příspěvku) byla dohodnutá struktura projektu Vísehrádká digitální parlamentní knihovna + jako společného portálu zemí V4 a Rakouska (Slovinsko přislíbilo připojit se k projektu později) pro jednotný přístup k národním historickým i současným parlamentním materiálům naplněna takto:

Rakousko:

- současný parlament – struktura, komory, funkce, ústavní systém,
- historie parlamentarismu,
- text ústavy,
- jednací řady obou komor,
- přístup do digitální knihovny (připravuje se),
- přístup k dokumentům z 19. století v sedmi jazykových mutacích (připravuje se).

Česká republika:

- současný parlament – struktura, komory, funkce, ústavní systém,
- historie parlamentarismu,
- text ústavy,
- jednací řady obou komor,
- přístup do digitální knihovny – parlamentní dokumenty od poloviny 19. století a histo-

rické dokumenty počátků sněmovnictví až do 11. století.

Maďarsko:

- současný parlament – struktura, funkce, ústavní systém,
- historie parlamentarismu,
- text ústavy,
- jednací řád,
- přístup do digitální knihovny – parlamentní dokumenty od poloviny 19. století.

Polsko:

- současný parlament – struktura, funkce, ústavní systém,
- historie parlamentarismu,
- text ústavy,
- jednací řady Sejmu a Senátu,
- přístup do digitální knihovny – parlamentní dokumenty z období 2. Polské republiky 1919–1939.

Slovinsko:

- současný parlament – struktura, funkce, ústavní systém,
- historie parlamentarismu,
- text ústavy,
- jednací řád,
- přístup do digitální knihovny (zatím jen přes slovenské rozhraní) – parlamentní dokumenty od poloviny 19. století.

Závěrem bych rád zdůraznil, že v případě představené Vísehrádké digitální knihovny + se jedná i v mezinárodním srovnání o naprosto ojedinělý projekt. Ještě nikdy a nikde se nerozhodlo tolik národních parlamentů zpřístupnit světové veřejnosti své dokumenty takovýmto komparativním, absolutně transparentním a historicky univerzálním způsobem. V každé společnosti a kultuře, tedy i té parlamentní, se sváří dvě tendence – jedna ženoucí se dopředu a druhá, která tento pohyb zpomaluje, uchovává to, co zastarává, ale současně ukotvuje nové do historického kontextu. Oba směry jsou vzájemně potřebné s různým akcentem v různých vývojových peripetiích a také konkrétních případech. Vísehrádká digitální parlamentní knihovna je originálním příkladem praktického vyjádření těchto tendencí v oblasti moderního středoevropského parlamentarismu.

KAREL SOSNA > Sosna@psp.cz

(Příspěvek je rozšířenou a aktualizovanou verzí stejnojmenné prezentace na konferenci INFOS 2011.)

SLOVENSKÁ PREMIÉRA SE POVEDLA aneb MĚSÍC AUTORSKÉHO ČTENÍ

Letošní prázdniny dávno skončily, ale v nás, knihovnicích Knihovny pro mládež města Košice ještě stále vibruje jejich první měsíc. Ne náhodou. Během července jsme měli možnost zažít přitažlivé jedenáctidenní putování s literaturou za literaturou – největší středoevropský literární festival *Měsíc autorského čtení*. Festival se na Slovensku uskutečnil poprvé a je pro nás ctí, že to bylo právě na východě země – v Košicích.

Jsme vděční zakladateli a hlavnímu organizátorovi festivalu, brněnskému nakladatelství Větrné mlýny, že nabídl naší knihovně možnost podílet se na přípravě slovenské části. Je to snad i symbolické – Knihovna pro mládež města Košice, jediná svého druhu na Slovensku, se primárně orientuje na dětského čtenáře, do nějž se snaží zasévat vztah a lásku ke knihám. Je si však vědoma toho, že existuje souvislost mezi čtením dospělých (rodičů, prarodičů či budoucích rodičů) a dětí. I tady jsme dostali příležitost zasít – novou tradici.

Po první zkušenosti je nám jasné, že festival bude mít v Košicích i další ročníky. Kdyby se nám do toho i nechtělo (vždyť víme, kolik to stojí úsilí), máme závazek. Když poslední festivalový večer ředitelka naší knihovny Iveta Hurná pozvala pravidelné návštěvníky na číši vína, prosili ji, aby udělala vše pro to, aby festival pokračoval. (Byli to odchovanci naší knihovny? Snad. Knihovna má padesát let.)

Festival jsme začínali s malou dušičkou a pronásledovala nás otázka: bude pro koho číst? V Brně už taková otázka nikoho netrápí, tam má *Měsíc autorského čtení* dvanáctiletou tradici. Letošní ročník byl však specifický – probíhal současně ve čtyřech městech tří států: vedle Brna a Ostravy i v našich Košicích a polské Vratislavi, kde participovaly Miejska Biblioteka Publiczna we Wrocławiu a Biuro Literackie.

Jako dobrý pomocník se nám předvedl Polský institut Bratislava. Polsko bylo zahraničním hostem tohoto ročníku, podobně jako v předešlých letech Kanada či Francie. Jenom s tím rozdílem, že se četlo i tam, zatímco v jiných zemích doposud ne. Zdá se, že ani Vratislav se už festivalu nevzdá.

První večer nám do hlediště Loutkového divadla Košice, kde festival probíhal, přišlo patnáct lidí. Poslední večer jsme měli plný sál. Nejhezčí atmosféra, k níž přispělo krásné počasí, byla pod širým nebem na nádvoří divadla.

Měsíc autorského čtení má dvě programové linie – jedna reprezentuje domácí literaturu, v sympatickém chápání festivalu je to česká a slovenská tvorba. Druhá linie je sestavená z literatury hostující země. Autoři ve všech městech četli v originále. Na Slovensku a na Moravě se české nebo slovenské překlady z polštiny promítaly na plátně, ve Vratislavi obdobně tlumočili české a slovenské

autory. Autoři přicházeli vždy ve dvojicích – český nebo slovenský a polský.

Hned první večer ukázal, že se setkáme s rozmanitými tvůrci – jejich dílem počínaje, vnímáním světa, naturelem a temperamentem konče, což vypovídá o různém směřování současné literatury. Jako úplně prvního jsme přivítali provokatéra Lubora Kasala, jehož slovník a pesimismus nešetřil ničím jemností. Vzápětí po něm jsme se zaposlouchali do hluboce lidských a ušlechtilých veršů polského básníka a diplomata Jerzyho Kronholda. Bezpochyby překvapila polská poetka Julie Fiedorczuk, která básnické obrazy vytvářela pomocí termínů z exaktních věd, humanismem a odporem vůči jakékoli tyranii přesvědčivě přítomné oslovila Radka Denemarková, intelektem spojeným s citovostí a pokorou slovenská poetka Mária Ferenčuhová, bohatstvím ducha, myšlenek, obrazů a fantazie skvostný Michal Ajvaz. Bouřlivou diskusi

vyvolal prozaik Ignacy Karłowicz tvrzením, že Bible je politickým textem a svět by byl šťastnější bez náboženství. Perfektně pobavil brněnský divadelník Arnošt Goldflam či Bratislavan Mária Kopcsay, hlubokou úctu vzbudil Jiří Grůša, podobně Stefan Chwin, Ryszard Krynicki, Petr Král, Pavel Kohout a mnoho dalších osobností. Ivan Martin Jirous a J. H. Krchovský přinesli závan undergroundu, hvězda české literatury Petra Hůlová, úspěšná debutantka Margorzata Rejmer či Mikołaj Łoziński překvapili přes své mládí zralostí tvorby. Mohli bychom vyjmenovávat další a další autory, s nimiž setkání návštěvníky nevšedně obohatilo.

Festival *Měsíc autorského čtení* nabídl během léta jinou kulturu, než se v současnosti běžně velkými porcemi konzumuje. Ale jak je vidět, lidé ji rádi přijali. A proto se už teď těšíme na červenec roku 2012.

> Do češtiny přeložila **OLGA VAŠKOVÁ**

ROVNÝ PŘÍSTUP

EVA CERNÍÁKOVÁ > cernin@jabok.cz

SLUŽBY KNIHOVEN ZNEVÝHODNĚNÝM UŽIVATELŮM

Problematika poskytování služeb znevýhodněným uživatelům v knihovnách (tj. uživatelům, kteří z nejrůznějších důvodů nemohou využívat běžné služby knihoven, a potřebují speciální služby nebo přístup) je velmi komplexní. Lze na ni nahlížet z mnoha aspektů v různé šíři záběru, jak je vidět ze srovnání standardů pro poskytování služeb znevýhodněným uživatelům knihoven v různých zemích. Šíře problematiky je ilustrována např. vyjádřením australského standardu¹:

- lidé s postižením jsou jednotlivci;
- postižení mohou být trvalá či dočasná;
- lidé mohou mít více než jedno znevýhodnění;
- lidé s postižením, kteří zároveň pocházejí z řad menšin a cizinců, mohou být dvojnásobně znevýhodněni kvůli nedostatečným jazykovým schopnostem nebo neznalosti místních zvyklostí;

- je nutné mít na zřeteli také potřeby skupin, např. skupin přátel, rodin, profesionálních a svépomocných skupin apod.;
- ne všechna postižení či znevýhodnění jsou viditelná;
- je nutné si uvědomit, že hranice mezi osobami s postižením a bez postižení není jednoznačně definovaná a že bezbariérová architektura přináší výhody oběma skupinám.

Pozornost věnovaná v poslední době znevýhodněným uživatelům je oprávněná, neboť osob z různých důvodů znevýhodněných z hlediska přístupu k fondům a službám knihoven je poměrně mnoho, více, než lze na první pohled předpokládat. Jedná se např. o následující skupiny:

- uživatelé s trvalým či dočasným tělesným, zdravotním nebo smyslovým postižením

ODKAZY:

- 1 Australian Library and Information Association, *Guidelines on Library Standards for People with Disabilities* (volně přeloženo z angličtiny).

Jaroslav Rudiš četl ze své knihy *Konec punku v Helsinkách*, doprovázela ho kytara

Iveta Hurná s Michalem Ajvazem

Čte slovenská poetka Mária Ferenčuhová

(osoby s postižením pohybového aparátu, zraku a sluchu, s různými zdravotními omezeními);

- **uživatelé, kteří mají problémy s komunikací** (osoby, u nichž došlo k narušení komunikačních procesů kvůli onemocnění, úrazu nebo v důsledku stárnutí; osoby s poruchami sluchu nebo neslyšící, osoby s mentální retardací nebo s nižším IQ; příslušníci menšin a cizinci kvůli neznalosti jazyka a kulturního kontextu; osoby se specifickými poruchami učení; osoby trpící neurologickými vadami či poruchami, sociálními úzkostmi a fobiemi ovlivňujícími chování nebo vnímání okolního světa; osoby s jakýmkoli postižením vedoucím ke zvýšení nejistoty jedince; v oblasti písemné nebo neverbální komunikace také zrakově postižení);
- **uživatelé s omezenou mobilitou** (osoby žijící v lokalitách s horší dopravní dostupností; osoby v nemocnicích, ústavech sociální péče či v jiných zařízeních, která nemohou trvale nebo dočasně opustit; osoby pečující o další jedince, včetně rodičů pečujících o děti; osoby s tělesným postižením);
- **uživatelé s nedostatečným materiálním zázemím** (nezaměstnaní; osoby s nízkými příjmy; lidé trvale nebo dočasně bez domova; cizinci pobývající dočasně na našem území; různé skupiny sociálně vyloučených osob) **nebo nedostatečnou počítačovou či informační gramotností.**

Uvedený výčet není vyčerpávající, ale ukazuje na různorodost potřeb znevýhodněných uživatelů knihoven. Specifické skupiny potřebují různé technické zázemí, druhy dokumentů, formy komunikace apod. Přesto lze jejich potřeby shrnout do několika obecných doporučení uvedených dále.

OBEČNÁ DOPORUČENÍ PRO PRÁCI KNIHOVEN SE ZNEVÝHODNĚNÝMI UŽIVATELI

Analýza místních podmínek a výběr služeb Knihovny by měly být připraveny poskytovat své služby všem osobám bez rozdílu. Z finančních či praktických důvodů však není vždy možné ani účelné do hloubky a v plné šíři pokrýt potřeby všech skupin znevýhodněných uživatelů. Při plánování služeb knihoven (nejen pro znevýhodněné uživatele) je nutné vyjít z místních podmínek dané knihovny, zmapovat lokální specifika a potenciální uživatele. Důležité jsou především:

- demografické dispozice a specifika lokality (např. míra nezaměstnanosti, vzdálenost od urbanistických center, věkové skupiny obyvatel, počet příslušníků menšin, počet studentů, zda se jedná o rekreační oblast apod.);
- instituce a zařízení, ve kterých se mohou nacházet potenciální znevýhodnění uživatelé (školy, nemocnice, léčebny dlouhodobě nemocných, zařízení sociální péče), a organizace, se kterými je možné spolupracovat při službách těmto uživatelům, při školení personálu knihoven apod.

Plánování služeb, fondu nebo speciálního vybavení by mělo vycházet z analýzy místní situace se zřetelem na výskyt a koncentraci znevýhodněných skupin osob. Znevýhodněné uživatele by měla reflektovat také pravidla poskytování služeb, knihovně řád či další závazné dokumenty knihovny. Ty by měly zároveň být zpracovány tak, aby byly aplikovatelné univerzálně. Personál knihovny by měl být připraven na řešení krizových či nestandardních situací při poskytování služeb.

Zajištění informací a fondu v přístupné formě

Těžištěm služeb knihoven je poskytování informací nejrůznějšího druhu; k tomu je třeba zajistit vhodné informace a fondy ve formě přístupné také znevýhodněným uživatelům.

Je nutné věnovat pozornost **informacím o službách knihovny**, včetně informací o fondu a speciálních službách poskytovaných znevýhodněným uživatelům. Tyto informace by měly být snadno dostupné i na webových prezentacích knihovny. O všech službách musí být dostatečně informován personál (např. pokud je v některé z poboček knihovny k dispozici kamerová lupa a personál ostatních poboček o tom neví nebo s ní neumí pracovat, značně se tím snižuje dostupnost služby či pravděpodobnost jejího využívání).

Fond a informační materiály pro jednotlivé skupiny by měly mimo jiné obsahovat:

- dokumenty zabývající se tematikou jednotlivých znevýhodnění a souvisejících oblastí;
- informace a odkazy na webové stránky a organizace zabývající se znevýhodněnými skupinami;
- informace z oblasti veřejné správy a regionální informace, které jsou pro většinu znevýhodněných uživatelů nesmírně důležité.

Bohužel, ne všechny české knihovny k této zákonné povinnosti přistupují aktivně – spíše se spo-

léhají na to, že většinu informací lze získat na internetu. Veřejná knihovna je však místem, kam se často dostanou i osoby mající zábrany nebo nedostatečnou motivaci přijít na úřad – lze tak využít knihovnu i k šíření veřejných či správních informací (jak tomu často je v zahraničí, např. ve Velké Británii). V optimálním případě by veřejná knihovna měla spolupracovat s místní správou a občanskými organizacemi, shromažďovat informační materiály, letáky, formuláře, kontakty, internetové odkazy (s důrazem na informace potřebné pro znevýhodněné skupiny) a tvořit jakýsi most mezi veřejnou správou a občany.

Všechny informace musí být nabízeny ve formě přístupné pro znevýhodněné uživatele:

- přístupné by měly být webové stránky i další elektronické služby, včetně katalogu, správy čtenářského konta, databází, které knihovna vytváří, elektronických zdrojů apod.;
- v přístupné formě by měly být také formuláře (formuláře knihovny v elektronické podobě mohou vyplňovat i nevidomí uživatelé) či letáky (např. letáky tištěné větším písmem slouží osobám s postižením zraku, forma komiksu je přístupná pro uživatele s potížemi při porozumění informacím) a další informační materiály (např. v cizích jazycích, pro cizince či příslušníky národnostních menšin);
- v knihovně by měl být k dispozici vhodný **fond zaměřený na znevýhodněné skupiny** vyskytující se v místě (audioknihy nebo elektronické knihy pro osoby s postižením zraku, knihy v jazycích menšin apod.).

Odstranění architektonických a prostorových bariér

Pro některé uživatele mohou být problémem architektonické či jiné bariéry, bránící nebo ztěžující přístup osobám s postižením pohybového aparátu, zraku, se zdravotními omezeními, rodičům s kočárky apod. Je třeba provést (případně zahrnout do plánu knihovny) nezbytné stavební úpravy a odstranit stavebně-technické bariéry, eventuálně instalovat speciální techniku (např. zdvižné plošiny, orientační systémy pro zrakově postižené), zajistit parkovací místa apod. V případě, že některé úpravy nejsou trvale nebo dočasně možné (z důvodů finančních, památkové ochrany), je nutné zaměřit se na alternativní služby, které by tento problém mohly kompenzovat.

Nejde však jen o stavební úpravy nebo pořízení speciální techniky vyžadující značné finanční prostředky. Stejně důležité je upravit prostor knihovny tak, aby se v něm osoby s nejrozličnějšími typy postižení mohly bez problémů pohybovat a využívat nabízené služby. To zahrnuje např. vhodné uspořádání nábytku a zařízení, dostatečné osvětlení či odstranění překážek z trajektorií pohybu.

Zajištění speciálního technického vybavení

Některým uživatelům může při přístupu k informacím pomoci speciální vybavení. Jde především o hardware a software pro zrakově postižené uživatele, kamerové lupy nebo o indukční smyčky pro osoby s postižením sluchu. Při výběru a nákupu je vhodné spolupracovat s organizacemi sdružujícími osoby s postižením, neboť problematika technických pomůcek je složitá (např. pro ovládání softwaru pro nevidomé je třeba znát množství klávesových zkratk, takže výběr nevhodného softwaru může nevidomé osobě znepříjemnit práci na počítači).

O speciálních pomůckách a vybavení musí být informován jak personál knihovny, tak uživatelé; zároveň by je měli umět obsluhovat všichni zaměstnanci knihovny pracující s uživateli.

Personál knihovny

Speciální fondy a služby, stavební úpravy, technické vybavení a další nestačí tam, kde se uživatelé setkají s nekompetencí nebo neochotou pracovníků knihovny. Ne vždy je možné investovat velké částky do přestaveb, do drahého vybavení a zařízení. Tam, kde je porozumění a ochota na straně personálu knihoven, se však téměř vždy najde alespoň dílčí řešení. Přístup zaměstnanců je klíčový; je nutné rozvíjet komunikační dovednosti, znalosti potřebné pro jednání se znevýhodněnými uživateli a vhodné postoje vůči těmto osobám. Je třeba naučit personál myslet tvořivě a vstřícně, vnímat všechny uživatele (včetně znevýhodněných) v jejich lidské důstojnosti (nevidět v nich pouhý „objekt“ služeb). Personál knihovny by měl získávat prostřednictvím školení a vzdělávacích programů informace i praktické dovednosti relevantní pro jednání se znevýhodněnými uživateli (je např. rozdíl mezi teoretickou znalostí, jak vést nevidomé osoby, a tím, zda je knihovnick v praxi schopen provést nevidomého bez problémů členitým prostorem mezi regály knihovny).

- Vzdělávání knihovníků by mělo zahrnovat:
- etické aspekty práce se znevýhodněnými uživateli;
- specifika jednotlivých znevýhodnění a problematiku fyzických a dalších bariér, které musí osoby s postižením překonávat;
- problematiku komunikace a komunikačních dovedností se znevýhodněnými skupinami (s osobami s postižením, s kognitivními a behaviorálními poruchami nebo poruchami učení, s příslušníky menšin atd.);
- relevantní legislativu týkající se otázek znevýhodnění;
- asistivní technologie a jejich ovládání.

PROSTOR PRO ROZVOJ

Uvedená doporučení nejsou ničím novým. Je potěšující, že v České republice existuje nemálo knihoven, které služby znevýhodněným uživatelům poskytují, a to nanejvýš kvalitně a profesionálně; a stále přibývá knihoven, které se pokoušejí vyjít těmto osobám vstříc. Přesto zůstává prostor pro rozvoj jak v oblasti praktické, tak metodické.

- K otázce plánování a poskytování služeb znevýhodněným uživatelům je nutné přistupovat komplexně. Problematika se často zužuje pouze na některé skupiny uživatelů, především osoby s postižením. Potenciálně znevýhodněných skupin uživatelů je však více; jejich znevýhodnění se mohou vzájemně kombinovat nebo překrývat. Zároveň řešení pomáhající jedné skupině mohou

pomáhat i skupině jiné a často přinášejí užitek i dalším „běžným“ uživatelům.

- Je nutné zaměřit se na informovanost o službách znevýhodněným uživatelům. Ne vždy informovanost uživatelů či odborné veřejnosti o těchto službách odpovídá vynaloženému úsilí či potenciálnímu zájmu uživatelů. Často se uživatelé o velmi dobrých službách nedoví kvůli špatné marketingové strategii knihovny, případně kvůli nevhodně strukturovaným webovým stránkám apod.
- Je třeba věnovat větší pozornost metodickému vedení v oblasti práce se znevýhodněnými skupinami a vzájemné výměně zkušeností. Přestože se tematikou zabývá velké množství knihoven, informace o jednotlivých znevýhodněných skupinách se obtížně získávají. Často knihovny opakovaně shánějí stále tytéž údaje a nevyužijí výsledků práce a zkušeností ostatních knihoven. Užitečnou službu by v této oblasti mohl vykonat informační portál umožňující z jednoho místa získat základní informace k problematice znevýhodnění, odkazy na literaturu, názory odborníků i osob s postižením, zkušenosti knihoven, kontakty na knihovny a organizace zabývající se problematikou znevýhodněných uživatelů, nabídku školení apod. Přislíbím se jeví nově budovaný portál *Bezbarierova.knihovna.cz*, připravený v rámci stejnojmenného projektu; bude záležet nejen na jeho dalším rozvoji, ale také na knihovnách, zda tento prostor využijí.

POUŽITÁ LITERATURA:

- Australian Library and Information Association. *Guidelines on Library Standards for People with Disabilities* [online]. 1998 [cit. 27. 3. 2011]. Dostupný z [www: <http://www.alia.org.au/policies/disability_standards.html>](http://www.alia.org.au/policies/disability_standards.html).
- Bezbarierova.knihovna.cz [online]. 2011 [cit. 27. 3. 2011]. Dostupný z [www: <http://bezbarierova.knihovna.cz/>](http://bezbarierova.knihovna.cz/).
- HOUŠKOVÁ, Zlata. PILLEROVÁ, Vladana. Služby knihoven pro zdravotně znevýhodněné. Informace o průzkumu. *Knihovna* [online]. 2008, roč. 19, č. 2, s. 76-95 [cit. 2010-02-04]. Dostupný z [www: <http://knihovna.nkp.cz/knihovna82/82076.htm>](http://knihovna.nkp.cz/knihovna82/82076.htm). ISSN 1801-3252.
- HUNTINGTON, Barbara; SWANSON, Coral. Adults with Special Needs : a Resource and Planning Guide for Wisconsin's Public Libraries [online]. Madison : WI Department of Public Instruction, Division for Libraries, Technology, and Community Learning-Public Library Development, Last updated on 2/25/2008 [cit. 2011-03-07]. Dostupný z [www: <http://dpi.wi.gov/pld/specialasn.html>](http://dpi.wi.gov/pld/specialasn.html).
- Knihovny pro všechny : role veřejných knihoven v multikulturní společnosti. Praha : Multikulturní centrum Praha, 2005. 106 s. ISBN 80-239-5021-5.
- PULMAN - Public Libraries Mobilising Advanced Networks : doporučení pro činnost veřejných knihoven, archivů a muzeí v podmínkách informační společnosti : metodický materiál. 2. vyd., (1. knižní). Praha : Národní knihovna České republiky, 2004. 381 s. ISBN 80-7050-447-1.
- Služby knihoven zdravotně postiženým uživatelům. 1. vyd. Praha : Národní knihovna České republiky, 2004. 152 s. ISBN 80-7050-455-2.

Z KNIHOVEN...

Moravskokrumlovské ohlédnutí za výstavou

V úterý 6. září 2011 se v Galerii Knížecího domu konala vernisáž výstavy ke **120. výročí založení Městské knihovny v Moravském Krumlově**. Pozvání do Moravského Krumlova přijala spisovatelka, scenáristka, novinářka a moderátorka Halina Pawłowska, která pokřtila při této příležitosti vydanou knihu Evy Grunové *Knihovna Moravský Krumlov*. Autorka publikace seznámila návštěvníky s počátky veřejného knihovnictví v Moravském Krumlově, které má dlouhou tradici. Jeho zrod spadá do doby vzniku a působení místních čtenářských spolků. Zdejší němečtí vlastenci si koncem 60. let 19. století založili čtenářský spolek *Kasino* a pro své členy provozovali spolkovou knihovnu. Uvědomili krumlovští Čechové „k lásce ku čtení, aby té soutěži odolali“ v roce 1871 založili obdobně koncipovaný spolek *Beseda*. Nejširší veřejnosti byly obě spolkové knihovny zpřístupněny v průběhu roku 1891. Na letošní rok tedy připadá 120. výročí veřejného půjčování knih v Moravském Krumlově.

Vedoucí knihovny Martina Nováková seznámila přítomné s tematickým zaměřením výstavy, která po-

jednávala nejen o historii a současnosti knihovny, ale zároveň zachytila širokou paletu akcí pořádaných knihovnou pro všechny věkové kategorie. Velice oblíbené jsou literární kavárny věnované různým osobnostem, besedy, cestopisné přednášky, promítání a autorská čtení. Velikonoční a předvánoční poetické čtení s pásmem koled pro klienty Domu s pečovatelskou službou, ukázky paličkování, putovní výstavy knižních záložek, výstavy prací čtenářského kroužku, Noc s Andersenem, projekty Škola naruby a Celé Česko čte dětem, pasování prvňáčků na čtenáře, literární a výtvarné dílničky pro školy, čtenářské ankety, fotografické výstavy, prodejní výstavy knih a další akce – to vše svědčí o nemalé péli knihovnic.

Knihovna také navázala spolupráci s TyfloCentrem – organizací pro zrakově postižené občany a pořádá pro ně cestopisné besedy a povídky J. Puchegger-Chadalíkové a A. Mádera s haptickým charakterem. Společnou akcí obou organizací je *Svět zrakově postižených* – školy i veřejnost mají možnost nejen se seznámit s činností TyfloCentra, ale vy-

zkoušet si i společenské hry pro nevidomé, chůzi s klápkami na očích a s bílou holí, prohlédnout si knihy v Brailově písmu a pomůcky usnadňující zrakově postiženým lidem život.

Na výstavě bylo možné zhlédnout exponáty na téma *Knih 100x jinak* od moravskokrumlovských výtvarníků a fotografů, zaujaly i knižní tituly místních autorů, netradiční záložky čtenářů, které si zapomínají ve vypůjčených knihách či knihovnické perličky. Knihy vydané před více než 100 lety, které na výstavu zapůjčila pracovnice místního muzea Hana Prymusová, měly také neobyčejné kouzlo. Ředitel městského kulturního střediska Bořivoj Švéda představil na vernisáži logo knihovny, jehož autorem je ilustrátor Jiří Fixl. Starosta města Tomáš Třetina ocenil práci moravskokrumlovských knihovnic a zakončil ji slovy Ludvíka Vaculíka: „Žádná baba není více, nežli česká knihovnice.“ A ty naše krumlovské obzvlášť. Vernisáž byla zakončena prodejem knih a autogramiádou Haliny Pawłowské.

MONIKA NOVÁKOVÁ

Nejen děti mají rády večerníčky...

O tom se již druhým rokem přesvědčujeme v chodovské knihovně. Loni jsme se inspirovali *Večerníčky na kamenech*, které pořádá Městská knihovna Rožnov pod Radhoštěm. Zaujalo nás hlavně to, že se nekonají v knihovně, ale venku. Rozhodli jsme se, že to také zkusíme. Děti milují divadlo a pohádky a rodiče jsou zase rádi, když jsou děti „na vzduchu“.

O místě konání jsme nemuseli dlouho přemýšlet, za knihovnou máme park, tak proč ho nevyužít... Ale ouha, akorát před prázdninami začala jeho rekonstrukce. Co teď? Jako správní knihovníci jsme si poradili a změnili *Večerníčky v parku* na *Večerníčky na ulici*, místo za knihovnou budeme hrát před ní, vzduch prostě bude. Bohužel ani to nám

Foto archiv knihovny

nebylo přáno, tentokrát za to mohlo počasí, takže jsme nakonec „skončili“ v podkroví knihovny. Ale ani to nás neodradilo a čile jsme se pustili do výroby kostýmů, vymýšlení scénářů a vybírání pohádek.

O tom, že nakonec vše dobře dopadlo, přesně jako v pohádkách, nás přesvědčila vysoká návštěvnost a obliba, kterou si Večerničky získaly. Vzhledem k tomu jsme se rozhodli zařadit Večerničky k pravidel-

ným prázdninovým akcím a pořádat je každý rok. Takže i letos se mohly děti těšit na své oblíbené pohádky. Tentokrát to už také byly doopravdy *Večerničky v parku*, protože jsme měli k dispozici zrekonstruovaný Městský park a kupodivu nám přálo i počasí. Také jsme již nemuseli vyrábět kostýmy, což jsme si vynahradili výrobou kulis a loutek. Proč si nepřidělat práci, že? ☺ Odměnou za hodiny malování, vymalovávání a střihání

nám byly úsměvy a spokojenost dětí i dospělých, a to nejen těch, kteří se přišli na Večerničky podívat, ale i kolemjdoucích, které jsme svým „uměním“ upoutali. A protože se prázdniny s pohádkami stávají v Chodově tradicí, tak jsme se s nimi také pohádkově rozloučili akcí *Knihovna v parku aneb Pohádkové rozloučení s prázdninami*, ale o tom zase někdy příště.

MARIE VALENTOVÁ

Týden knihoven ve frýdlantské knihovně

Městská knihovna ve Frýdlantu nad Ostravicí uspořádala v měsíci říjnu slavnostní akt *Pasování na čtenáře*, kterého se zúčastnilo 80 dětí ze Základní školy T. G. Masaryka a ZŠ Komenského. Akce se uskutečnila v rámci celostátního *Týdne knihoven*.

Před slavnostním činem si pracovníce knihovny vyzkoušela děti, jak se naučily číst. Z „kouzelného“ klobouku si každé dítě vytáhlo kartičku s textem z pohádky, který přečetlo, a k ukázce muselo přiřadit obrázek na magnetické tabuli. Tím děti ukázaly jak umějí číst, vnímat přečtený text a že znají pohádkové postavy.

Následovalo slavnostní pasování na rytíře Řádu čtenářského. Jako dárek dostaly všechny děti „kartičku“, která je opravňuje k registraci

do knihovny zdarma do konce roku a také pro rok 2012. Musejí poté přijít do knihovny s rodiči, kteří podepíší konkrétní přihlášku, protože nesou za děti a jimi vypůjčené knihy zodpovědnost. Děti obdržely k této slavnostní akci Pamětní list a dále drobné dárky – Čtenářský pas, do kterého si budou zapisovat knihy, které přečetly, záložky do knihy a malou sladkost. Poté děti složily Čtenářský slib rytířů Řádu čtenářského, který potvrdily slovem „slibuji“. Děti ze Základní školy T. G. Masaryka byly navíc slavnostně opásány šerpami, které zhotovily paní učitelky.

Akce byla úspěšná, líbila se dětem i jejich učitelkám. Také my jsme byli spokojeni a měli jsme dobrý pocit z odvedené práce. Věříme, že tato

akce přitáhne děti ke čtení a do knihovny přibudou noví malí čtenáři.

Další aktivity knihovny konané u příležitosti Týdne knihoven od 3. do 9. října 2011:

- amnestie pro zapomnětlivé čtenáře – amnestii na vrácení knih využilo 14 čtenářů,
- registrace nových čtenářů zdarma – zaregistrovalo se 17 dospělých a pět dětí, dále byli zaregistrováni malí čtenáři z Řádu čtenářských rytířů,
- neposílaly se upomínky,
- prodej vyřazených knih za 3 Kč/1 sv. – prodalo se 24 svazků,
- výstava knih k dvoustému výročí Karla Jaromíra Erbena,
- výstava knih Václava Čtvrtka.

VĚRA KOŽUCHOVÁ

Třetí ročník Salonu blanenských fotografií

Každé dva roky organizuje Městská knihovna Blansko *Salon blanenských fotografií*. Letošní zájem o vystavování fotografických úlovků byl opravdu mimořádný. U mnohých tato akce vyvolala „chuť jít fotografovat“, což lze považovat za vůbec největší pozitivum Salonu. Tentokrát se představilo dvacet pět fotografií, jejichž zálibou či profesí je pokus o zachy-

cení světa kolem nás prostřednictvím objektivu. Autoři nebyli tematicky nijak omezováni a výstava byla žánrově i obsahově velmi rozmanitá. Díky zastoupení fotografií všech věkových skupin byl prezentován zajímavý průřez fotografickými náměty, technikami i trendy. Snímky diváka zavedly nejen do exotických zemí nebo české krajiny,

ale i do říše zvířat a rostlin. Nechyběla ani portrétní fotografie, záběry z folklorních slavností či pohledy na umělecká řemesla. Třetí ročník *Salonu blanenských fotografií* byl slavnostně zahájen v pátek 7. října starostou města Blanska Ing. Lubomírem Toufarem a k prohlédnutí byl do 30. října 2011.

PAVEL SVOBODA

LETEM MEDIÁLNÍM SVĚTEM KNIHOVEN

Bohutín (1666 obyv., okres Příbram)

Knihovna v Bohutíně se dočkala modernizace. Vedení obce se podařilo získat dotaci od Středočeského kraje ve výši zhruba 32 000 Kč. Díky tomu bylo možné dokoupit úložné skříně pro knihovní fond, knihovničku pro dětskou literaturu a počítač s tiskárnou. Knihovna plní roli komunitního centra. Každý pátek se zde setkávají skupiny obyvatel, přičemž převažují zejména děti. Ty se zde věnují nejen čtení knih, ale mohou si například také kreslit. Knihovnice připravuje pro zájemce společné rozbory knih.

(Příbramský deník, 5. 9. 2011)

Hodonín (28 431 obyv.)

Prvního září se uskutečnila v Městské knihovně Hodonín vernisáž. Byla zahájena výstava kreseb a grafik Jaroslava Blažka. Tuto akci zpestřil zpěv Břeclavanu a Dušana Holého. Výstavu, která potrvá do 28. října, si můžete prohlédnout v prvním patře ve výstavním sále hodonínské knihovny.

(Hodonínský deník, 8. 9. 2011)

Hranice (19 941 obyv., okres Přerov)

S tradicemi, zvyky, kulturou a hudbou židovského národa seznámí širokou veřejnost projekt *Židé v Evropě*, který připravuje Městská knihovna Hranice. Série přednášek a koncertů s židovskou tematikou se v hranické synagoze bude konat od 16. do 18. září. Třídenní program se bude věnovat výhradně Židům.

(Hranický deník, 16. 9. 2011)

Lubě (111 obyv., okres Blansko)

Manželé Dvořákové se přistěhovali do obce před šestnácti lety. Koupili dům, kde byla dříve jednotřídka a obecní knihovna. Rozhodli se tradici knihovny v domě zachovat, a tak v jedné z místností domu sídlí Obecní knihovna Lubě. Lidé si zde půjčují knihy už léta. Otevírací doba je každé úterý od šesti do sedmi hodin večer. Knihovna skýtá asi tisíc knih a pětadvacet titulů časopisů.

(Blanenský deník, 1. 9. 2011)

Nová Role (3894 obyv., okres Karlovy Vary)

Velké hemžení začalo první zářijovou sobotu v areálu knihovny a domu dětí v Nové Roli, kde se konalo *Loučení s prázdninami*. Děti začaly sportovní stezkou, kde musely splnit několik úkolů. Poté pokračovaly v literární soutěži. Úplně nejmenší soutěžící hledali pohádkové dvojice, ti starší prošli testem z pohádek Václava Čtvrtka.

(Sokolovský deník, 12. 9. 2011)

Nový Bydžov (7308 obyv., okres Hradec Králové)

Burza knih se uskuteční ve čtvrtek 6. října v prostorách novobydžovského klubu Mekka od 14.00 do 17.30 hodin. Knihy se zde budou prodávat za symbolickou pětkorunu. I když do začátku burzy ještě schází několik dnů, mají v knihovně připraveno již několik tašek s nabídkou.

(Jičínský deník: Královéhradecký kraj, 27. 9. 2011)

Prachatic (11 802 obyv.)

Sobota bude pro prachatickou Městskou knihovnu dnem, který si vybrala pro *Knihovnickou pouť*. Vyjížděka letos knihovna pořádá čtvrtým rokem. Akce *Na kolech po knihovnách regionu* se poprvé konala v roce 2008. Jednou se jelo na kolech po Prachaticku, poté v historických autech a na motocyklech z několika míst jižních Čech, letos se pojedje vlakem Ecces Libris. Vyráží se z Tábora do Nového Údolí. Na zastávkách účastníci čeká kulturní program. Ve vlaku budou číst ze svých knih (nejen) jihočeští spisovatelé.

(Prachatický deník, 14. 9. 2011)

Sázava (3787 obyv., okres Benešov)

Příjemné prostředí i bezbariérový přístup nabízejí nové prostory Městské knihovny v Sázavě. Ta našla zázemí v kulturním domě, kde vznikla v rámci projektu *Setkání nad knihou v Sázavě*, na který město dostalo dotaci 1,5 milionu korun. Otevření knihovny vzbudilo u veřejnosti zájem.

(Benešovský deník, 16. 9. 2011)

Strakonice (24 785 obyv.)

Šmidingerova knihovna chystá na neděli 18. září další společné hraní na kantely, které si zájemci vyrobili během akcí knihovny. Hra začne v 18.00 hodin na pobočce Za Parkem ve Strakonici. Akce se koná ve spolupráci s občanským sdružením Spona.

(Strakonický deník, 6. 9. 2011)

Žilina (760 obyv., okres Kladno)

Obecní knihovna v Žilině pořádá v neděli 18. září od 16.00 hodin pro rodiče s dětmi autorskou besedu a čtení z knížky Terezy Bohmové *Zajíček Zlobílek, hluchý drak, natahovací Mařenka a jiné příběhy*. Jmenovaná publikace bude na místě k zakoupení za zvýhodněnou besední cenu. Vstup na akci je zdarma.

(Kladenský deník, 16. 9. 2011)

Připravila RENÁTA SALÁTOVÁ

DOTAZ: Co znamená pojem „equalities monitoring“ v britských veřejných knihovnách?

ODPOVĚĎ: Veřejné knihovny v Británii spadají pod místní správu. Aby byla zaručena rovnost služeb pro všechny občany, státní a místní správy zavádějí poslední dobou výzkum osobních informací, které jsou velmi detailní – o rasovém původu, náboženství atd. Protože záznamy osobních informací spadají pod zákon o osobních údajích (Data Protection Act 1998), na dotaznících projektu „equalities monitoring“ se zdůrazňuje, že data budou pokládána za důvěrná a budou použita pouze pro statistické účely.

Britská společnost tradičně uznává právo na soukromí. Příliš osobní otázky, třeba na přihlášce do knihovny, pokládá veřejnost za nevhodné. Jednotlivé profese, včetně knihovníků, se tradičně řídily nepsaným pravidlem, že mohou vyžadovat osobní informace jenom tehdy, pokud jsou nutné k vykonávání profesních úkonů. V knihovnách je například potřeba znát jméno a adresu čtenáře, zda jde o dospělého či dítě a které knihy má vypůjčené.

Přes všechno ujišťování o ochraně osobních údajů jsou otázky v rámci projektu „equalities monitoring“ čtenářům „proti srsti“ a vyvolávají obavu, že by mohly být zneužity. K čemu potřebuje knihovna znát jejich náboženství, rasový původ nebo sexuální orientaci? Někteří lidé se proto raději do knihovny nepřihlásí a nebudou ji využívat.

Tento nový způsob zapisování čtenářů způsobil v poslední době rozruch v Islingtonské veřejné knihovně (Holehouse M. & Ross T. Depressed or transgender? What libraries want to know about new readers. *The Daily Telegraph*, 27/8/2011).

Použití takzvaného „equalities monitoring“ v knihovně je kritizováno z několika důvodů. Otázky o náboženství a rasovém původu mohou polekat čtenáře, jehož předkové našli v Británii útočiště. Otázky o zdravotních problémech (HIV, schizofrenie, cukrovka, rakovina, změna pohlaví) nebo životním stylu (kočovník) jsou považovány za neoprávněné zásahy do soukromí. „Equalities monitoring“ se zdůvodňuje tím, že informace pomohou zlepšit služby pro veřejnost. Pochybují, že by v knihovnictví mohly být užitečné, až na informace o jazyku četby, na který se ale většina dotazníků neptá.

Jak se liší četba kočovníků, transvestitů, provdaných a neprovdaných žen, hluchých, schizofreniků a lesbiček? Jsou to absurdní otázky. Každý čtenář je unikátní a má své čtenářské potřeby. Dobrý knihovník se snaží porozumět každému uživateli a získat si jeho důvěru. Zmíněné dotazníky mu k tomu nedopomohou.

Dotazníky tohoto druhu se většinou používají při hodnocení žádostí o místa. Knihovnická asociace CILIP jich použila k analýze členské základny. Zjistila, že ve srovnání s celonárodním vzorkem členové CILIP stárnou, je zde méně mužů, členů etnických menšin a tělesně postižených (www.cilip.org.uk). Pokud si pamatují, v knihovnictví bylo vždy málo mužů. Není to otázka sociální spravedlnosti, ale mimo jiné také výše platu, který knihovny nabízejí. Počet tělesně postižených se liší v různých historických obdobích. Vzpomínám si, jak v letech po válce bylo v knihovně více invalidů než dnes. Jeden kolega kulhal, jiný trpěl psychickým stresem, jeden se jako diabetický námořník plavil v murmaňských konvojích. Členů etnických menšin v knihovnách přibývá. Před časem jsem navštívila seminář asociace jihoasijských knihovníků v Británii, kteří slavili 30 let své činnosti. Setkala jsem se tam se svými studentkami a novými generacemi, které se od nich učily. Mužů bylo mezi nimi málo, ale v tom se nijak neliší od celonárodního vzorku.

DO ČÍSLO přispěli

• Ing. Aleš Brožek – Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem • PhDr. Miroslav Bünter – Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem • Mgr. Eva Cerníňáková – Knihovna Jabok, Praha • PhDr. Jaroslav Císař – Městská knihovna v Praze • PhDr. Beáta Hybáčková – Knihovna pro mládež města Košice • Mgr. Blanka Konvalinková – Krajská vědecká knihovna v Liberci • Ing. Jiří Mika – Středočeská vědecká knihovna v Kladně • PhDr. Eva Ryšavá – Praha • PhDr. Karel Sosna – Parlamentní knihovna ČR, Praha • Mgr. Dagmar Volencová – Městská knihovna v Praze • Daniela Wimmerová – SKIP regionu jižní Čechy

Zdroje jsou dostupné v Knihovně knihovnické literatury Národní knihovny ČR

V Papyrusemuseu Rakouské národní knihovny právě probíhá mimořádná výstava s názvem **Císařovi legionáři**, která přináší nevšední pohledy na život římských vojáků prostřednictvím vystavených předmětů. Legionáři usazení ve starověkém Egyptě k nám promlouvají prostřednictvím svědectví zachycených na papyrusu a nevypadají jen jako vojáci a služebníci Říma, ale na šedesáti vystavených dokumentech se prezentují také jako obchodníci, přátelé a seznámíme se i s jejich rodinnými příslušníky. Oficiální i soukromé dokumenty pocházejí z vojenské advokátní kanceláře nebo byly přímo zapsány samotnými vojáky. Zajímavé a působivé pohledy se odkrývají na vnitřní mechanismy římského vojenského aparátu, stejně jako na každodenní život vojáků a jejich rodin. Starověcí i moderní historikové se shodují, že moc římské říše byla založena na efektivní armádě, jež byla ve všech částech organizována jednotně, a tak nám tyto „vojenské“ papyruse ideálně ilustrují život legionářů v Egyptě. Přitažlivý je pohled na finanční a hospodářský život vojáků či první důkazy o křesťanství v této armádě. Výstava má málo společného s vojenskou historií, ale o to více s mnoha dalšími funkcemi armády ve správě starověkého Říma. Římská armáda byla velmi moderní, budovala výbornou infrastrukturu na obrovském území, zabezpečovala klid na hranicích velkých říší a vytvářela „mírové sbory“. Výstava ve Vídni potrvá až do 14. ledna 2012.

(Newsletter Österreichische Nationalbibliothek – Nr. 3, September/ 2011, s. 3–4).

Jeden z nejpokladnějších projektů **na podporu četby v norském Stavangeru** začne na podzim již počtvrté. Vše se točí kolem Stavangerské veřejné knihovny a kulturního centra, které rozdává 50 000 knih čtenářům s cílem vytvořit společný čtenářský zážitek. Projekt přináší obrovskou mediální publicitu a byl zahájen v menším měřítku již roku 2008, kdy byl Stavanger vybrán za Evropské město kultury. Cílem bylo získat co největší počet lidí, kteří budou číst tutéž knihu, a tím dosáhnout aktu společného čtení. Tato myšlenka pochází z USA. V roce 2009 byl projekt rozšířen a bylo již rozdá-

no 50 000 knih. Projekt je propojen na každoroční literární festival Kapittel Stavanger a čtení je zahájeno vždy o víkend před začátkem festivalu. Organizátoři projektu podali žádost o financování SpareBank, která podporuje celou řadu kulturních aktivit v Norsku. SpareBank vydala na projekt 52 000 EUR. Banka byla s průběhem projektu velmi spokojena a nabídla financování i v dalších letech. Vedle banky se připojil i další důležitý partner – kraj Rogaland, který ocenil knihovny jako výborný komunikační kanál a tento projekt také podpořil. Rok 2010 byl vyhlášen v Norsku *Rokem čtení* a tento projekt ve Stavangeru podpořilo i ministerstvo kultury. Zapojení dalších knihoven do projektu na sebe nenechalo čekat, někteří zapálení knihovníci rozdávali knihy v prázdninových táborech a na lodích, které jezdí mezi ostrovy a na fjordy. Knihovny organizují autogramiády vybraných spisovatelů, spolupracují s muzei a archivy v regionu, oslovují případné sponzory a další partnery. V roce 2011 byla vybrána kniha *Hitler, Ježíš a dědeček* od Lene Ask, která popisuje zkušenosti mladého člověka vyrůstajícího v evangelickém prostředí Stavangeru. Byla vybrána porotou mladých lidí a je vhodná pro věkovou skupinu adolescentů.

(Scandinavian Public Library Quarterly – Vol. 44, No. 3/2011, s. 48–49)

Islámské rukopisy si můžete nově stáhnout do vašeho iPhone i iPadu v **Bavorské státní knihovně**. Veřejný zájem o islámskou kulturu – v současné době podpořený politickými otřesy v arabském světě – byl výzvou pro Bavorskou státní knihovnu, která se rozhodla své sbírky islámských dokumentů zpřístupnit uživatelům v digitalizované podobě. Zpřístupnění těchto unikátních sbírek by mohlo přispět k politické diskusi a osvětit sporné aspekty. Bavorská státní knihovna vlastní 17 000 orientálních rukopisů vynikající kvality. Tato prominentní kolekce vznikala 400 let díky německým diplomatům a orientalistům. Knihovna se rozhodla pro maximální viditelnost dokumentů a zpřístupnění pro iPad a iPhone pod názvem *Orientální poklady z Bavorské státní knihovny*. Rukopisy jsou zde zpřístupněny v digitalizované podobě zdarma.

(Bibliotheks Magazin – No. 2/2011, s. 31–35)

Připravil **ROMAN GIEBISCH**

Úplný přehled novinek najdete na adrese http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=09_Okn/Prirustky.htm

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

CONNAWAY, Lynn Silipigni – POWELL, Ronald R. Basic Research Methods for Librarians. – 5th ed. /Základní výzkumné metody pro knihovníky./ Santa Barbara: Libraries Unlimited, 2010. – xii, 370 s. : il. – (Library and Information Science Text Series) *Kl 38.789*

CHARPIN, Dominique. Reading and Writing in Babylon. /Čtení a psaní v Babylonu./ Cambridge: Harvard University Press, 2010. – xiv, 315 s. : il. *Kdb 38.784*

Libraries and Society : role, responsibility and future in an age of change / ed. by David Baker and Wendy Evans. /Knihovny a společnost : úloha, odpovědnost a budoucnost v době změn./ Oxford: Chandos, 2011. – 426 s. : il. – (Chandos Information Professional Series) *Kea 38.783*

Sborník k 80. narozeninám PhDr. Jarmily Burgetové / [připravili nejbližší spolupracovníci; autor úvodu Ivana Laiblová Kadlecová]. Praha: Knihovna AV ČR, 2011. – 78 s. : faksim. *Krb 9.264/B*

Automatizace knihovnické a informační činnosti

LEHMAN, Tom – NIKKEL, Terry. Making Library Web Sites Usable : a LITA guide. /Tvorba použitelných webových stránek knihovny. Příručka./ New York: Neal Schuman, 2008. – xv, 184 s. : il. – (LITA Guides ; no. 14) *Abdg 37.647*

Využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci v roce 2010 / zpracoval Odbor statistik rozvoje společnosti. Praha: Český statistický úřad, 2010. – 76 s. : převážně tabulky. – (Služby. Informační společnost) *Iea 9.281/B*

Organizace knihovních fondů

E-Books in Libraries : a practical guide / ed. by Kate Price and Virginia Havergal. /Elektronické knihy v knihovnách. Praktická příručka./ London: Facet, 2011. – 327 s. *Abdf 38.694*

KORNEGAY, Rebecca S. – MORGAN, Hildegard B. Magic Search : getting the best results from your catalog and beyond. /Magické vyhledávání. Získání nejlepších výsledků z katalogu i mimo něj./ Chicago: American Library Association, 2009. – xii, 143 s. *Oeb 38.733*

TODARO, Julie. Emergency Preparedness for Libraries. /Připravenost knihoven v případě havárií./ Lanham: Government Institutes, 2009. – viii, 197 s. *Ol 38.782*

Sítě knihoven

Les bibliothèques d'artistes (XX–XXI siècles) / Françoise Levaillant, Dario Gamboni et Jean-Roch Bouviller (dir.). /Knihovny umělců (20.–21. stol.). Paris: Presses Universitaires de Paris-Sorbonne, 2010. – 538 s. : il. – (Art hist) *Tp 38.752*

BLACK, Alastair – PEPPER, Simon – BAGSHAW, Kaye. Books, Buildings and Social Engineering : early public libraries in Britain from past to present. / Knihy, budovy a sociální inženýrství. Veřejné knihovny v Británii z minulosti do současnosti./ Farnham: Ashgate, 2009. – xix, 465 s. : il. *Kdb 38.702*

Výroční zpráva o činnosti a hospodaření za rok 2010 / [red. Jarmila Burgetová ... et al. ; podklady Martin Duda ... et al.]. Praha: Knihovna Akademie věd České republiky, 2011. – 63 s. : il., tabulky *Tc 9.266/B*

Služby knihoven

Informacionnoje obsluživanie v bibliotekach : elektronnyje bibliografičeskije resursy : naučno-metodičeskoe posobie / naučnyj red. Je. D. Žabko. /Informační služby v knihovnách : elektronické bibliografické zdroje. Metodická příručka./ Sankt-Peterburg: Izd-vo Rossijskoj nacionalnoj biblioteki, 2009. – 200 s. : il., grafy *Sd 38.215*

Len čítat z pier nestačí [elektronický zdroj] : zborník príspevkov a prezentácií zo seminára v Lučenci, 15.–16. október 2008. Lučenec: Novohradská knižnica, 2009. – 1 CD-ROM. *Sbd 475/CD-ROM*

NICHOLAS, David – HERMAN, Eti. Assessing Information Needs in the Age of the Digital Consumer. – 3rd ed. /Posuzování informačních potřeb v době digitálního uživatele./ London: Routledge, 2009. – vii, 179 s. *Sdg 38.626*

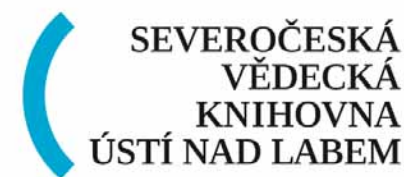
KNIHOVĚDA

DARNTON, Robert. The Case for Books : past, present, and future. /Skříň na knihy : minulost, přítomnost a budoucnost./ New York: Public Affairs, 2009. – xvi, 218 s. *Xa 38.600*

HYBNER, Jan. Brožura : teorie knižní vazby pro studenty VŠUP. Praha: Vysoká škola umělecko-průmyslová, 2010. – 91 s. : il. – (Knihařem snadno a rychle) *Xa 9.211/B*

Připravila **EVA MACKOVÁ**

Severočeská vědecká knihovna Ústí nad Labem

Básník Václav Hrabě napsal v básni *Dnes je to rok*, že „Čas není vlastně zlý. Je přísný spíš než krutý“. A totéž mě napadlo, když jsme v knihovně začali přemýšlet o změně loga, které mělo za sebou již asi dvacet let života. Nutno přiznat, že života často poničeného změnou velikostí, umístění na dopisním či jiném papíře, života odehrávajícího se jenom v černobílých dimenzích barevného spektra, s podtržítky i bez nich, v rámečku se slabou nebo silnější vahou... Za všechny tyto potíže logo neneslo prázdnou vinu, tyhle machine s ním prováděli – vesměs s ušlechtilým úmyslem – pracovníci knihovny při různých příležitostech. Leč čas se ukázal být přísným soudcem a odsoudil dosavadní logo knihovny do menu *Historie*. Ani v případě logotypů není nic jednoduché, dosavadní život odcházejícího loga a život loga nastupujícího měl zajímavý vývoj: staré logo s kresbou rozevřené knihy a nákresem tehdejšího vstupu do knihovny v budově v ulici Velká Hradební 49 se začalo používat po roce 1990, a byť ústecká knihovna vydávala řadu publikací a prezentovala se na veřejnosti různými pozvánkami a plakáty, jednotnému vizuálnímu stylu nevěnovala příliš pozornost a logo tak v tomto smyslu zůstávalo poněkud „osamocené“. Nicméně po zprovoznění druhé budovy knihovny v ulici W. Churchila v roce 1993 a dokončení přístavby nového vchodu do knihovny v ulici Velká Hradební v roce 1996 vedení knihovny požádalo v roce 2001 tehdejší Fakultu užitého umění a designu Univerzity Jana Evangelisty Purkyně, aby její studenti jako seminární práci vypracovali návrh nového loga knihovny. Výsledky však vedení knihovny neuspokojily, a tak se dále používalo logo z 90. let minulého století. Na jaře 2011 se ovšem myšlenka zavedení nového loga obnovila a po konzultacích s vedoucím Ateliéru grafického designu 1 Univerzity Jana Evangelisty Purkyně doc. ak. mal. Karlem Míškem, Ph. D., se rozšířila na plán změnit nejen logo, ale vytvořit i jednotný

vizuální styl knihovny. V soutěži pro studenty fakulty umění a designu UJEP bylo posléze podáno jedenáct návrhů. Zajímavé a sebejisté prezentace návrhů utvrdily všechny zainteresované, že si soutěžící se zadáním dali velkou práci a potvrdil se tak i trend opravdu kvalitní pedagogické práce na této fakultě. (Nutno podotknout, že členové hodnotící komise měli při posuzování návrhů velmi obtížnou úlohu, protože v návrzích nebylo výrazných slabin či viditelných nedostatků, které by návrh okamžitě znevýhodnily.) Ale protože může vyhrát jen jeden, jako vítězný vzešel návrh studentů Jiřího Tomana a Michala Kukačky.

Očekává se, že při zavádění nového vizuálního stylu si pracovníci knihovny ještě „užijí“ své, ale cílem je jednoznačně vyjádřit otevřenost vůči uživatelům a přesvědčit je, že knihovna je moderní a živou institucí. Nový logotyp je velmi moderní, leč až neskutečně jednoduchou stylizací knihy (byť osobně jsem byl připraven podobné návrhy, které vycházejí ze stylizace knihy v logotypu, ze svého hodnocení nemilosrdně vyškrtnout). Grafický prvek (závorka, resp. její část) evokuje pozitivní hodnoty (úsměv) i literární oblast a díky kompozici s textovou částí (název knihovny, případně jeho zkratka) pak připomíná hřbet knihy. Celek pak vynívá výrazně a lehce zapamatovatelně. Základní barvy jsou bílá a modrá, v zásobě jsou ale i další barevné varianty, jejichž použití je popsáno v grafickém manuálu.

P. S.: Myslí, že paradoxně hodně úspěšné bude použití formuláře *Upozornění před koncem výpůjční doby* (v elektronické podobě), kde bude nemilou povinností uživatele vyvažovat zkratka loga

Autoři vítězného návrhu (vlevo) s ředitelem SVK ing. A. Brožkem, radní Ústeckého kraje Bc. J. Ryšánkovou a rektorem UJEP prof. RNDr. René Wokounem, CSc.

Knihovna – knihovnická revue

2011, roč. 22, č. 2

Druhé letošní číslo knihovnické revue přináší v rámci bloku recenzovaných příspěvků čtyři články: Hromadné odkyselování dokumentů v knihovnách a archivech České republiky, Situace amerických knihoven ve Farmingtonu v oblasti financování, služeb a lidských zdrojů, Osobní archiv Ing. arch. Jana Moučky v Národním úložišti šedé literatury (NUŠL) a Premeny relevancie v informačnej vede a informačná ekológia. Nerecenzovaná část revue informuje o projektu COMMUNIA, srovnává projekty Google Books a Google Livres, představuje virtuální knihovnu Subsaharské Afriky a nechává čtenáře podrobně nahlédnout do Knihy návštěv pražské univerzitní knihovny (1782–1958). Ve zprávě z mezinárodního kongresu IFLA 2011

je nastíněna problematika legislativy a copyrightu elektronických dokumentů.

Knihovnickou revue doplňuje pravidelná recenze a novinky zahraniční knihovnické literatury, které čerpají z fondu zahraničních periodik Knihovny knihovnické literatury Národní knihovny ČR.

- Národní knihovna ČR, Praha 2011, 120 stran, cena 200 Kč
- ISSN 1801-3252

Čtenářův svět 2012

Stolní kalendář vydaný Národní knihovnou ČR je tentokrát naplněn kolážemi s tematikou knihy, čtení a knihoven a doplněn citáty na tato témata. Autorem koláží je básník, výtvarník, aforista, editor a arteterapeut Miroslav Huptych.

U jednotlivých kalendářních dní jsou uvedeny údaje o plánovaných knihovnických akcích, např. termíny konferencí, vyhlášení grantů, Týden knihoven, Noc s Andersenem apod.

- Národní knihovna ČR, Praha 2011, rozměr 29x15 cm, cena 55 Kč

